

T. B. M. M.

TUTANAK DERGİSİ

Yirmi üçüncü Birleşim

25 . XII . 1950 Pazartesi

İçindekiler

	Sayfa		Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	304:305	yaptırılan stadyum sahasına katılan arazi hakkında İçişleri ve Maliye Bakanlıklarından sözlü sorusu (6/137)	307
2. — Havale edilen kâğıtlar	305:306	5. — Görüşülen işler	307
3. — Başkanlık Divanının Kamutaya sunuşları	306	1. — Bingöl Milletvekilliklerine seçilen Feridun Fikri Düşünsel ve Mustafa Nuri Okçuoğlu'nun, seçim tutanakları hakkında Tutanakları İnceleme Komisyonu raporu (3/35)	307:328
1. — Bayındırlık Bakanlığına Eskişehir Milletvekili Kemal Zeytinoglu'nun ve Çalışma Bakanlığına da Bursa Milletvekili Hulûsi Köymen'in tâyin edildiklerine dair. Cumhurbaşkanlığı tezkeresi (3/123)	306	2. — İstiklâl Harbi Mâlûllerine verilecek Para Mükâfatı hakkında Kanun tasamısı ve Bütçe Komisyonu raporu (1/58)	328:329,331,332,333:336
4. — Sorular ve cevaplar	306	3. — Konya Milletvekili Saffet Gürol'un, Göçmen Piyangosu tertibi hakkında Kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe Komisyonları raporları (2/36)	329:332
1. — Zonguldak Milletvekili Abdürrahman Boyacıgiller'in, memlekette her gün biraz daha artan işsizlik hakkında Başkanlıktan sözlü sorusu (6/96)	306:307		
2. — Seyhan Milletvekili Sinan Tekelioğlu'nun, Dolmabahçe Sarayı karşısında			

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Tekirdağ Milletvekili Zeki Erataman'ın, Erzincan'da vukua gelen deprem dolayısıyla yapılan yardımlarla Avusturya'dan alınan kurma evlerin bugünkü fiyatları hakkındaki sorusunun görüşülmesi, Başbakan Yardımcısının teklifi üzerine, bir hafta sonraki Birleşime bırakıldı.

Erzurum Milletvekili Bahadır Dülger'in, aşırı sağ ve sol fikir cereyanları karşısında Hükümetin takip etmek kararında olduğu hareket hattı hakkındaki sorusunu, Başbakan Yardımcısı, cevapladı.

Kocaeli Milletvekili Ekrem Alican'ın, Gelir Vergisinin tatbik kabiliyeti olup olmadığına, bu Vergiye ait olan kanunun memleket ihtiyaçlarına kâfi gelip gelmediğine, Gelir Vergisi ile diğer vergiler ıslahatı hakkında ne düşünüldüğüne ve Hükümetin denk bütçe maksadının ne olduğuna dair olan sorusunun, soru sahibi, 1951 Bütçesi münasebetiyle konu üzerinde daha geniş konuşma imkânını bulacağından bahisle görüşülmemesini istedi.

Çanakkale Milletvekili Süreyya Endik'in, gedikli erbaşların terfiyelerini temin için yeni bir Kanun tasarruflarının Meclise getirilip getirilmeyeceğine dair olan sorusu ile;

Çanakkale Milletvekili Süreyya Endik'in, Subay ve Askerî memurların mecburi hizmetlerine dair olan sorusuna, Millî Savunma Bakanı cevap verdi.

Ordu Milletvekili Feyzi Boztepe'nin, Ordu'da verem pavyonunu da ihtiva eden 200 yataklı bir hastane ile Gököy ve Ünye'ye birer sağlık merkezi yapılması hakkında ne düşünüldüğüne dair olan sorusunun ve;

Erzurum Milletvekili Enver Karan'ın, Pazar, Alanya ve Burhaniye ilcelerinde tedavi ve aşı neticesinde ölen vatandaşlar hakkındaki sorusunun görüşülmesi, 3 Ocak 1951 Çarşamba Birleşimine bırakıldı.

Balıkesir Milletvekili Ali Fahri İşeri'nin,

Manyas Gölüne ait tesisatın yeni mültezim tarafından bugüne kadar yaptırılmaması sebebi ve eski mültezimden alınan teminat akçesine dair olan soru ile;

Balıkesir Milletvekili Ali Fahri İşeri'nin, Trakya'nın Enez Bucağı hududu dahilindeki Beylik Kuru merasından Maliyenin ne derece istifade temin ettiğine ve bu yerin halen kimlerin tasarrufunda bulunduğuna dair sorusunun görüşülmesi, Maliye Bakanının teklifi üzerine, bir ay sonraya bırakıldı.

Balıkesir Milletvekili Ali Fahri İşeri'nin, tren ve vapur ücretlerinin indirilmesi, izdihamın önlenmesi ve bu vesait personelinin terfihi için ne düşünüldüğüne ve Bandırma - İzmir hattı üzerinde işliyen tren ücretlerine dair olan sorusuna, Ulaştırma Bakanı cevap verdi.

Seyhan Milletvekili Sinan Tekelioğlu'nun, Cumhurbaşkanlığı Köşkünde bulunan Kimya Laboratuvarı, kapalı manej, sığınak müstemilât ve teferrüatı için ne kadar para sarfedildiğine ve Millî Sarayların teftişi neticesine dari Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığından olan sorusuna, İdareci üyelerden İhsan Şerif Özgen cevap verdi.

Rize Milletvekili İzzet Akçal'ın 431 sayılı Kararın (1) numaralı bendindeki (ve emsali idarelerin) şumulüne İmrah Cezaevinin de dâhil bulunup bulunmadığının yorumlanmasına dair olan önergesi okundu. Üzerinde bir müddet görüşüldükten sonra önerge, Komisyona geri verildi.

25 . XII . 1950 Pazartesi günü saat 15 te toplanılmak üzere Birleşime son verildi.

Başkanvekili
Bursa Milletvekili
II. Köymen

Kâtip
Kayseri Milletvekili
I. Kirazoğlu

Kâtip
İstanbul Milletvekili
F. Tekil

Sorular

Seyhan Milletvekili Sinan Tekelioğlu'nun, Toprak Mahsulleri Ofisi tarafından harice çıkarılan zahireye ait tahkikat dosyaları hakkında yapılan muamele neticesine dair olan sözlü soru önergesi, Adalet Ekonomi ve Ticaret

Bakanlıklarına gönderilmiştir (6/138)

Seyhan Milletvekili Sinan Tekelioğlu'nun, memurların tasfiyeye tâbi tutulacağı, Gelir Vergisinin 1951 yılında memurlara tatbik edilmeyeceği, Ankara memurlarına verilen mesken

tazminatı ile yüksek râkımlı yerlerde oturan memurlara verilmekte olan mahrukata bedeli hakkındaki söylentilere ve Emekli Kanununun 39 ncu maddesinin B fıkrasının tatbik suretine dair olan sözlü soru önergesi Başbakanlığa gönderilmiştir (6/139)

Seyhan Milletvekili Sinan Tekelioğlu'nun, Ceyhan İlcesinin su işinin bir an evvel tamamlanması için ne düşünüldüğü hakkındaki sözlü soru önergesi, İçişleri Bakanlığına gönderilmiştir (6/140)

Siird Milletvekili Mehmet Daim Süalp'in, Siird İli su ihtiyacının giderilmesi ve içme suyunun temini için ne düşünüldüğü hakkındaki sözlü soru önergesi İçişleri Bakanlığına gönderilmiştir (6/141)

Diyarbakır Milletvekili Mustafa Ekinci'nin, Mustafa Muğlalı'nın kaç gün mevkuf kaldığına, şimdiye kadar mahkûmlardan kaç kişinin sıhhat raporuna dayanarak serbest bırakıldığına ve Mustafa Muğlalı'nın ikinci bir muayeneye tâbi tutulmasının düşünüldüğü düşünülmeyeceğine

dair olan sözlü soru önergesi, Adalet, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlıklarına gönderilmiştir (6/142)

Eskişehir Milletvekili Abidin Potuoğlu'nun, 1948-1949 ve 1950 yıllarına ait şeker istihsalâtı ve stok miktarı ile maliyet fiyatları, prim olarak müstahsillara verilen şeker dolayısıyla köylüden kesilen nakliye ücreti, fabrikalar kantinleriyle lojmanlar, ambalaj maliyet fiyatları, pancar müstahsillarıyla yapılan taahhüt muameleleri ve fabrikalara ait traktörlerden müstahsillerin faydalanış şekilleri hakkındaki yazılı soru önergesi, İşletmeler Bakanlığına gönderilmiştir, (6/143)

Sinob Milletvekili Server Somuncuoğlu'nun, Bulgaristan'dan gelecek olan Türk göçmenlerinin sayısı ve yurda gelmeleri için konulan müddet ile menkul ve gayrimenkul mallarının tasfiyesi ve bedellerinin Türkiye'ye getirilmesi hakkında Bulgar Hükümetiyle yapılan anlaşma hükümlerine dair olan sözlü soru önergesi, Dışişleri Bakanlığına gönderilmiştir. (6/144)

2. — HAVALA EDİLEN KÂĞITLAR

Teklifler

1. — Balıkesir Milletvekili Müfit Erkuyumcu ve 80 arkadaşının, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun bâzı maddelerinde değişiklik yapılması hakkında Kanun teklifi (2/93) (Maliye ve Bütçe komisyonlarına)

2. — Balıkesir Milletvekili Müfit Erkuyumcu ve 83 arkadaşının, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununa ek Kanun teklifi (2/94) (Maliye ve Bütçe Komisyonlarına),

3. — Çanakkale Milletvekilleri Bedi Enüstün ve Süreyya Endik'in, Türkiye sınırları dışında savaş vazifesi alan subay, askerî memur ve gedikli erbaşlara verilecek bir yıllık perfi kıdemi ile emekliliklerinde maaş tahsisine esas olacak hizmet müddetlerine yapılacak ilâve hakkında Kanun teklifi (2/95) (Millî Savunma, Maliye ve Bütçe komisyonlarına),

4. — Kocaeli Milletvekili Mehmet Yılmaz'ın, Askerlik Mükellefiyeti Kanununun 5673 sayılı Kanunla değiştirilen 5 nci maddesine bir fıkra eklenmesine dair Kanun teklifi (2/96) (Millî Eğitim ve Millî Savunma komisyonlarına),

5. — Zonguldak Milletvekili Abdürrahman Boyacıoğlu'nun, Ereğli Havzai Fahmiyesi Maden

Amelesinin Hukukuna mütaallik Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi hakkında Kanun teklifi (2/97) (Ekonomi, Çalışma ve Bütçe komisyonlarına);

Tezkereler

6. — Kütahya Milletvekili Remzi Koçak'ın Milletvekilliği dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi (3/124) (Anayasa ve Adalet komisyonlarından kurulan Karma Komisyonuna);

7. — Sivas Milletvekili Rifat Öçten'in Milletvekilliği dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi (3/125) (Anayasa ve Adalet komisyonlarından kurulan Karma Komisyonuna);

Önerge

8. — Muğla Milletvekili Zeyyat Mandalınci'nin, Dilekçe Komisyonunun 22 . XII . 1950 tarihli Haftalık Karar cetvelindeki 161 sayılı kararın Kamutayda görüşülmesine dair önergesi (4/91) (Dilekçe Komisyonuna)

Rapor

9. — 7 Eylül 1949 tarihinde imzalanan (1949-1950 Devresi için Avrupa memleketleri arasında

Ödeme ve Takas Anlaşması) nı değiştiren 22 Nisan 1950 tarihli ek Protokolün onanması hakkın-

da Kanun tasarısı ve Dışişleri ve Ticaret Komisyonları raporları (1/26) (Gündeme).

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15,00

BAŞKAN — Başkanvekili Sıtkı Yırcalı

KÂTİPLER : Nazlı Tılabar (İstanbul), Sedad Baran (Çorum)

BAŞKAN — Oturumu açıyorum.

3. — BAŞKANLIK DİVANININ KAMUTAYA SUNUŞLARI

1. — *Bayındırlık Bakanlığına Eskişehir Milletvekili Kemal Zeytinoğlu'nun ve Çalışma Bakanlığına da Bursa Milletvekili Hulûsi Köymen'in tâyin edildiklerine dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi (3/123)*

Ankara, 22 Aralık 1950

T. B. Millet Meclisi Başkanlığına

Açık bulunan Bayındırlık Bakanlığına Eski-

şehir Milletvekili Kemal Zeytinoğlu'nun ve Çalışma Bakanlığına Bursa Milletvekili Hulûsi Köymen'in tâyinleri Başbakanın teklifi üzerine muvafık görülmüş olduğunu saygı ile arz ederim.

Cumhurbaşkanı

C. Bayar

(Allah muvafık etsin sesleri).

4. — SORULAR VE CEVAPLAR

1. — *Zonguldak Milletvekili Abdürrahman Boyacıgiller'in, memlekette her gün biraz daha artan işsizlik hakkında Başbakanlıktan sözlü sorusu (6/96)*

BAŞKAN — Soru önermesini okuyoruz.

Sayın Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Ankara

Özeti : Memlekette her gün biraz daha artan işsizlik hk.

1. — Çeşitli, sosyal, politik ve ekonomik sebeplerin tesiri altında memleketimizde de diğer medeni memleketlerde olduğu üzere işsizlik artmakta ve sosyal bir dâva halini almış bulunmaktadır.

2. — İşsizlik,

A) Şehirlerde,

B) Kasabalarda,

C) Köylerde olmak üzere üç katagoriye ay-

rılmaktadır.

Bu tasnifin yanında;

A) Münevver, Yüksek tahsil görmüşler,

B) İlk, orta tahsil görmüşler,

Diğer bir bakıma göre de :

A) İhtisas, meslek ve sanat sahibi olanlar,

B) Hiç bir ihtisas meslek ve sanatı olmayanların işsizliği mevzuubahistir.

3. — Bu duruma göre Hükümetin çeşitli sebeplerden ileri gelen ve vatandaşlarımızın ıstırap çekmelerine yol açan bu dâva üzerindeki düşüncesi nedir?

Bu hayati dâva ile ilgilenmiş ve halli için gereken tedbirleri almış ve buna bir çare bulabilmiş midir?

İlgili Devlet daireleriyle İktisadi Devlet Teşekküllerinde, işsizlerin dertlerine çare teşkil eden tedbirler üzerinde durulmuş mudur?

Hükümetin bu hususu sözlü olarak izah etmesini saygı ile rica ederim.

Zonguldak Milletvekili
Abdürrahman Boyacıgiller

ÇALIŞMA BAKANİ HULÜSİ KÖYMEN (Bursa) — Sayın arkadaşlar, değerli arkadaşım Sayın Zonguldak Milletvekili Abdürrahman Boyacıgiller'in şimdi okunan sual tavrının muhtevası, sosyal ve iktisadî bünyemiz için çok ehemmiyetli bir mevzudaki endişenin ifadesi olduğu aşikârdır. Bu kadar ciddî olan bu mevzu; Yüksek Heyetinizin de takdir ve tâyin buyuracağınız veçhile, doğrudan doğruya Çalışma Bakanlığını ilgilendiren bir mevzudur. Bu bakımdan vazifeyi yeni almış olan bir arkadaşımız haysiyetyile bu kadar ehemmiyet arzeden bu mevzu üzerinde gerekli ve tatmin edecek cevabı

vermek için bir mehile ihtiyacım bulunduğunu lütfen takdir buyuracağınızı tahmin ediyorum. Bu itibarla 5 Ocak gününe kadar mehil verilmesini Heyeti Muhteremenizden istirham edeceğim. (Muvafık sesleri) .

2. — *Seyhan Milletvekili Sinan Tekelioğlu'nun, Dolmabahçe Sarayı karşısında yaptırılan stadyum sahasına katılan arazi hakkındaki İşleri ve Maliye Bakanlıklarından sözlü sorusu (6/137).*

BAŞKAN — İlgili bakanlar bulunmadığı için bu soruyu gelecek Birleşime bırakıyoruz.

5. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — *Bingöl Milletvekilliklerine seçilen Feridun Fikri Düşünsel ve Mustafa Nuri Okcuoğlu'nun seçim tutanakları hakkında Tutanakları İnceleme Komisyonu raporu (3/35) [1]*

(Rapor ve muhalefet şerhi okundu)

BAŞKAN — Rapor hakkında söz isteyen varmı?..

AVNİ YURDABAYRAK (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlar, Tutanakları İnceleme Komisyonunda bir âza ve aynı zamanda muhalefet şerhini imzalayan arkadaşlardan birisi olmak sıfatıyla huzurlarınıza çıkmış bulunuyorum.

Muhalefet şerhinde belirttiğimiz gibi, hakikaten bir hukuk dâvası karşısında bulunuyoruz. Memlekette bir hukuk nizamını kurmak ve bir hukuk devleti yaratmak amacı ile ortaya atılmış insanlarız. 14 Mayıs seçimlerinden evvelki durum ve bu durumun neticesinde bu mukaddes sakaf altına nasıl geldiğimizi hepimiz; bizzat nefsinizde tecrübe etmek suretiyle gelen insanlarız.

Esasa girişmeden evvel hâdiseyi kısaca huzurunuzda arzedeceğim.

Aradan epey zaman geçmiştir, biliyorsunuz, Bingöl seçimlerinde baskı, Demokrat Parti tarafından diğer vilâyetlerde de olduğu gibi şikâyet yapılmış ve şikâyetin başlıca sebepleri baskı, tehdit ve saire gibi umumi ve şâmil sebepler üzerinde ve münferit vakalar hakkında idi.

Bu işler komisyonda uzunca tartışmalara

[1] 25 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.

sebeplere olmuş ve netice Yüksek Huzurunuzda arzedelemiştir.

Büyük Millet Meclisi; gerek tehdit mahiyetinde, gerek umumi mahiyette hâdiseler olsun ve gerekse münferit vakalarda olsun işi üç kişilik bir komisyona havale etmiştir. Biz muhalefet partisine ve iktidar partisi olmamıza 30 kişilik komisyonun da yüzde yetmişine sahip bulunmamıza rağmen üç kişilik heyetten ikisini onlara vermek suretiyle âzami hüsnüniyet tebellür ettirilmiş bulunuyor. Burada da her şeyden azade olarak tamamiyle vicdanının sesine uyarak konuşuyorum. Üç kişilik heyet mahallinde yirmi güne yakın bir zaman tetkikat yapmıştır. Bunun neticesinde altmış sayfalık bir evrak tanzim etmiştir. Doksan şahit dinlenmiştir. Arkadaşım kemal Özçoban şahitlerden birçoğunun ifadesini huzurunuzda okuyacaktır. Hakikatı kendilerinden işitmiş olacağız. Elliden fazla şahıs baskının hakikaten yapıldığını, 1946 da Bolu Kahramanı namını alan Vali Naci Rollas'ın seçimlerde rol alan çok mühim bir kimse olduğunu arkadaşımın ifadelerinden anlayacaksınız. Bu 90 şahitten ikisi hâkimdir. Baskının aynen, şikâyet edildiğinden daha fazla derecede yapıldığına Hukuk Hâkimi ve Soru Hâkimi bulunan arkadaşların ikisi de şahadet etmektedirler. Bunların şahadetlerini Kemal Özçoban arkadaşım huzurunuzda okuyacaktır.

Keza şahitlerin içinde öğretmenler vardır. Bunlar da aynı neticeyi ifade etmektedirler.

Ben burada yalnız hukuki bakımdan arz etmek istediğim noktalara temas edeceğim.

Arkadaşlar, hâdiseyi tamamen bir hukuk

dâvası olarak huzurunuzda çıkardık. Çünkü burada bir temsil ve vekâlet meselesi mevzu bahisdir. Vatandaşların serbest bir irade seçtikleri arkadaşlarımızın bu çatı altında girip oturması ve onlar namına iş görmesi icabettir. Mevcut 5545 sayılı Kanun bir usul kanunudur. Seçime tekaddüm eden günlerde propandanın, konuşmanın ne şekilde yapıldığını, hangi şartlar altında yapılacağını 40 ncı ve 53 ncü maddesinde tasrih etmiştir. Bu maddelerin haricindeki muameleler bâtıldır. Bir usul kanunu o hukuki neticeyi sağlamak içindir. Bir hukuki yolu göstermektedir, hukuki muamelelerin ne şekilde cereyan edeceğini gösterir. Usule muhalif hukuki muamelenin iptalini icabettiren muameleyi bir hukukçu sıfatıyla aynı kanaattayım. Bunu arz ediyorum. Buradaki vali, komutan, tümen komutanı, maliye müdürleri ve bazı kaymakamlar zaten nüfusu az olan bu bölgede muhtelif devirlerde envai çeşit muamelelere mâruz kalen vatandaşların bulunduğu bir muhittir. Muhakkak ki, Devletin salâhiyet sahibi memurları tarafından uzun zaman tekrar edilen hâdiselere vicdanlarını kaptırmak zaruretindedir, bu, böyle değildir demek isteyenler bir hakikatın ifadesinden çekinmek isteyenlerdir. Biz de bu kanaate sahip olduk. Ancak, münferit vakalar da yani şikâyete ikinci konu olan münferit vakalarda sabit olmuştur. Ve muhalifet şerhini değil, muvafakat şerhini yazan arkadaşlar da ifadelerinde ve beyanlarında bunu tesbit etmişlerdir. Hakikaten muhtarlardan mühürleri almak, bazı sandıklardan D. P. nin reylerini ortadan kaldırmış olmak gibi, keza kütüklerde noksan yazmak gibi hâdiseler de tebeyyün etmiştir. Fakat bunlar münferit vakalar olduğu için neticeye müessiriyet veya ademimüessiriyeti üzerinde bir fikir teatisi yapılabilir. Yüzde on, on beş, yapılmamıştır. Birkaç sandıkta hile yapılmıştır. Bunun neticeye bir hukuki tesiri olmayabilir. Fakat baskı gibi bâtini, fakat şumulü bâtini hâdiselerin ne gibi neticeler doğuracağını müessir olarak tesbit etmek güçtür. Mer'î kanunlarda, Borçlar Kanununda, Ceza Kanununda yazılı değildir aynı şekilde bu takdir edilir. İşte ben de arkadaşlar, huzurunuzda bu işin takdirini sizin yüksek vicdanlarınıza terkediyorum. Hâdisen tamamen hukukidir ve bir hukuki muamelenin iptali lâzımgeldiği kanaatindeyiz. Arkadaşlarımız

müdellet olarak delillerini de huzurunuzda okuyacaklardır. Takdir yüksek heyetinizindir arkadaşlarımız.

TUTANAKLARI İNCELEME Ko. BAŞ. KEMAL ÖZÇOBAN (Afyon Karahisar) — Sayın arkadaşlar, az evvel okunmuş olan komisyon raporunuzu dinlediniz. Bendeniz komisyonun başkanı sıfatıyla değil, o komisyonun muhalif kalmış bir üyesi sıfatıyla sizlere bu dosyanın tetkikinden edindiğim intibaların ve yapılan tahkikatın neticesini bildirmek istiyorum.

Şimdi biz muhalif kalan arkadaşlara düşen vazife; baskı yapılmış mıdır, yapılmış ise şekli, vüsati ve seçimlere derecesi. müessiriyeti nedir? Bunu yüksek heyetinize delillere müsteniden izaha çalışacağım.

Arkadaşlar, Bingöl'de seçime iki türlü fesat karıştırılmıştır. Birisi; Avni yurdabayrak arkadaşımızın anlattığı vehile türlü türlü hileli yollardan gitmek suretiyle C. H. Partililerin adaylarının lehlerine netice almak. Diğeri de; doğrudan doğruya ve açıkça başta en büyük mülkiye âmiri olan Vali Naci Rollas olmak üzere, tümen komutanından tutunuz da jandarmaya, bucak müdürlerine kadar sıra ile derece derece vazife almış kimselerin yaptıkları baskı ile C. H. Partililerin lehlerine netice alınmıştır.

Bendeniz daha ziyade sizleri tenvir etmek için deliller üzerinde duracağım.

Arkadaşlar, bundan evvel derece derece seçim kurullarına müracaat edilmediğinden nâşi Yüksek Seçim Kurulu tarafından tam matlup şekilde tahkikat yapılmadığından dolayı bizler itirazda bulunmuştuk. Yüksek heyetiniz bu itirazımızı kabul ederek, tahkikata karar vermişti, ve bunun için bir tahkik heyeti göndermiştik.

Şimdi tahkik için gönderdiğiniz heyetin içinde delillerimize esas olacak, bu heyetin ekseriyetini teşkil eden arkadaşlarımızın bazıları (ifade verenlerin delil olarak ileri sürdükleri şahitleri çoğunu Demokrat Parti arkadaşları teşkil ediyor, binaenaleyh, onların bu ifade ve itirazları ihticaca salih değildir) diye itiraza uğramıştı.

Bu türlü düşünen arkadaşları ikna ederek ve sizlerin de takdir haklarımızı tam mânasiyle kullanabilmenize medar olmak üzere tahkik heyetinizin ifadelerini aldı. Yüz kadar şahidin, beyanlarını da nazarı dikkatinize arz ederek ve ay-

nı zamanda komisyon başkanı sıfatıyla Yargıtaydan elbettiğim dosya ile Başsavcılığın tahkikat neticesinde elde ettiği neticeyi de dikkatinize arz ederek, kanaatlerinizi takviye edecek deliller arzedeceğim.

Vali Naci Rollas ismindeki zat, arkadaşlar, hemen hemen Türkiye'de siyasi hayatta az çok uğurlmuş bütün vatandaşlar bilirler ki, bu arkadaş birçok seçimlerde yolsuzluk yapmış vatandaş iradesini ayaklar altına almış bir kimседir. Vali hakkında şikâyetler yapılmış, nihayet kendisinin suçları sabit olduğundan dolayı Yüksek Yargıtaya sanık olarak sevk edilmiştir. Dosyası da yanındadır.

ŞEVKET MOCAN (Tekirdağ) — Şimdi nerede validir?

KEMAL ÇOBANOĞLU (Devamla) — Bilmiyorum. Halen vali midir, değil midir? (Merkaz valisi sesleri). Efendim, iddianamede kendisinin bir değil, birçok defalar yüzlerce madde üzerinden, bu suçları irtikâp ettiğinden dolayı okunuyorum, uzundur. İddianame Türk Ceza Kanununun 80 nci maddesi dâhil olmak üzere 5545 numaralı Kanunun 130, 131/1 ve son fıkraları gereğince, arzettiğim 80 nci maddeyi hukukçular bilirler, suçu sabit görülerek mahkemeye sevk edilmiştir. Fakat arkadaşlar, son çıkan Af Kanunu bu adamın imdadına yetişmiş, ayrı bir kararla Yargıtay Beşinci Ceza Dairesi tarafından dava ortadan kaldırılmıştır.

Şimdi bendeniz deliller üzerinde oldukça bir taraf kimselerin verdikleri ifadeler üzerinde duracağım.

Yargıtay Başsavcısının bizzat gönderdiği savcı tarafından yapılan tahkikat neticesinde tanzim edilen fezlekeden bazı parçalar okuyacağım:

Sait Köker ifade ediyor arkadaşlar, valinin kendisine adaylıktan feragat etmesini söylediğini ve Karlıova İlcesinden gelen delegelere reylerinizi Sait Köker'e değil - arkadaşlar Sait Köker müstakil adaydır - Feridun Fikri Düşünsel'e vereceksiniz, vermediğiniz takdirde Bingöl'de bulunan tümen emrinde, gönderir, sizi terbiye ederim dediği ifade edilmiştir. (Kore'ye gitsin sesleri).

Aynı fezlekeden parçalar okuyorum :

Solhan İlcesinin Melikan Köyünde Ebubekir'e reylerinizi mahakkak H. P. sine vereceksiniz. Vermediğiniz takdirde ben yapacağımı bilirim, diye söylediğini;

Yine vali Karlıova'nın Bahçe köyüne gittiğinde orada bir çoklarının huzurunda halk Demokrat Parti ve müstakil aday Sait Köker'e rey vermeyeceksiniz verdiğimiz takdirde size buğday vermeyeceğim ve arkasındaki jandarmaları gösterek bunlar vasıtasıyla size umulmadık hakaretler yapacağım, dediğini duyduğunu, Göynük Bucığında valinin halka : Halk Partisine rey vermediğiniz takdirde buğday vermeyeceğini ve kötülükler yapacağını söyleyerek tehditler ettiğini işittiğini valinin yine Azizan ve Hacıyan köylerinde de Demokrat Parti ile müstakil aday Sait Köker'e rey verilmemesi için seçmenleri tehdit ettiğini ve keza Naci Rollas'ın bir Halk Partili gibi hareket ettiğini şahsi temaslarıyla ve birçok kimselerden duyarak anladığını ve valinin bazı konuşmalarında Halk Partisinden bahsedilirken daima bizim parti diyerek konuştuğunu, Halk Partisi adaylarından Feridun Fikri Düşünsel'in Bingöl'e gelerek bir hafta on gün kadar valinin evinde kaldıklarını ve vali ile beraber ve Halk Partili şahıslarla köy köy dolıştığı, keza Vali Rollas'ın seçime takaddüm eden günlerde Halk Partililerle birlikte bütün köyleri gezdiği; Solhan ve Malikan köylerinde Şeyh Ebubekir'e, ben Bingöl'de valiyim eğer Solhan Kazasından Demokrat Partiye rey veren olursa seni bilirim, diye söylediğini keza valinin Feridun Fikri Düşünsel'e rey vermeleri için birçok delegelere yemin ettirdiğini Buhan'lı Mustafa Yurtsever'in kendisine söylediğini, Türk tabiyetinden iskat edileceksiniz diye tehditte bulunduğunu.....

Sonra, yine fezlekeden devam ediyorum; müstakil aday Sait Köker'in kardeşi ifade veriyor : - Kendisi müstakil adaylardan Sait Köker'in kardeşidir. Kardeşim Mustafa adaylığını koymasına üzerine kaymakamın kendisini çağırarak : Kardeşine söyle adaylık seydasından vazgeçsin, aksi takdirde Halk Partisi parçalanır, mademki Sait'in kardeşisin onun lehine propaganda yapacaksın, belediye başkanlığında kalamazsın dediğini ve valinin de emrinin böyle olduğunu 27 . IV . 1950 günü valinin Halk Partisi adayları ile birlikte Genç İlcesini gezdiklerini ve Genç'ten Solhan'a gittiklerini ve bu gezilerde propaganda yaptığını ve seçmenleri tehdit ettiğini ve bir toplantıda Halk Partisine rey vermeyenin anasına avradına sinkof ederim dediğini Fikri Düşünsel'e rey vermeleri için delegelere yemin ettirildiğini beyan etmiş-

tir. Bunu söyleyen vaktiyle bir belediye başkanıdır.

Efendim, aynı fezlekenin devamı.. Karlıova'nın bir köyüne dönerken valinin kendisine rashiyyarak bunu söyleyen Ali Kızılarslan isminde birisidir. Sen Demokrat Partiye dönmüşsün sonunu düşün dediğini ve başkaca bir bilgisi olmadığını söylemiştir.

Yine valinin, reylerinizi Feridun Fikri Düşünsel'e vermediğiniz takdirde süngü vardır ve yapacağımı yaparım dediğini ve kendileri de cevaben rey günü gelsin kime istersek ona reyimizi veririz dediklerini bundan canı sıkılan valinin nahiye müdürüne emir vererek kendisini muhtarlıktan attıklarını söylemiştir. Bunu muhtar söylüyor. Arkadaşlar. (Hafif gülümsemeler)

Yine valinin iki süvari jandarmasıyla köylerine gelip C. H. P. Başkanı olarak Karlıova'ya geldiğini seçim propagandası yaptığını ve seçmenler üzerinde tazyikte bulunduğunu işittiğini ve nahiye müdürü Halil'in kendisini çağırarak senin babanın ağzına sinkef ederim eğer Demokrat Partiden çıkmazsanız valinin emriyle sizi ezeceğim diye tehdit ettiğini.

Şimdi arkadaşlar bu bukadar.

MEHMET KÂMİL BORAN (Mardin) — Efendim, bunlar C. H. Partisi yoklamasında..

BAŞKAN — Efendim müsaade edin, Savcılıkta yapılan bir fezlekeden parçalar okuyor.

KEMAL ÖZÇOBAN (Devamla) — Arkadaşlar okuduğum şey 22/17 numarada vardır. Cumhuriyet Başsavcısının, bizzat Sadık Piriçöven'in Yargıtay Başkanlığına sunduğu fezlekeden okuyorum. Uydurma bir şey değildir.

M. KÂMİL BORAN (Mardin) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Kâmil Bey sonra söz alırsınız, izah edersiniz.

KEMAL ÖZÇOBAN (Devamla) — Daha birçok şeyler var arkadaşlar. Bunlar okunmakla bitmez. Bendeniz öğretmenlerle hâkimlerin ve bitaraf olduklarından emin olduğum Halk Partililerin ifadelerini çizmek suretiyle okuyorum. Demokrat Partilileri okumuyorum. Müstakil adaylardan Sait Köker'in ve onun kardeşine ait olanlarıyla, belediye başkanının ve sairenin ifadelerini okuyorum :

Şimdi bu çok uzundur, eğer bunu okumama müsaade ederseniz yarım saat, bir saatinizi alacağım. (Lüzum yok sesleri).

MURAD ALİ ÜLGEN (Konya) — Hâkimlerin ifadesini okuyunuz kâfi.

KEMAL ÖZÇOBAN (Devamla) — Efendim, ifade varakası çok kalabalık olduğu için bir dakikanızı rica edeceğim.

AVNİ YURDABAYRAK (Zonguldak) — Kemal Bey, hâkimlerin ifadeleri 42 ve 43 nü sahifelerdedir.

KEMAL ÖZÇOBAN (Devamla) — Efendim, Mustafa Akalın, Bingöl Asliye Hukuk Yargıcı. Bunun haricinde oraya giden arkadaşlarımıza verdiği ifadesi de vardır, onu da tekrar hülâsa edeyim :

Naci Rollâs'ın, benim Bingöl'e geldiğim günlerden itibaren C. H. P. nin bir mensubu imiş gibi C. H. P. lehine hareket ettiğini duymuş olmakla beraber, vali ile temaslarım sırasında da bizzat lisanından, Halk Partisinden bahsederken dil alışkanlığı bizim parti dediğini ve C. H. Partisinin bazı hatlardan bahsederken bizimkiler yanlış hareket ettiler işte filânı kızdırdılar gibi sözler sarfettiğini çok kere işittim.

Memurlara ve halka baskı yaptığı hususuna gelince : Vali Rollâs'ın şu veya bu memura D. P. lehinde çalıştığından ötürü şu veya bu türlü bir muamele yaptığını bizzat görmedim. Fakat birçok kimselerden mütaaddit memurlara Demokrat Partiyi tutuyor diye başka yerlere tâyin ettiğini veya daima sıkıştırdığını. Öte taraftan C. H. Partisi fikrinde olan bazı memurları sevdiğini ve hattâ H. Partisinin propagandasını yapan birisini de bilâhara memuriyete aldığını duymuş bulunuyorum. Ve yine vali ile konuşmak için geldiğim zamanlarda hemen daima...

ZİHNİ BETİL (Tokad) — Burası mahkeme değil,..

KEMAL ÖZÇOBAN (Devamla) — Aynen ifadeyi okuyorum, hiç atlamadan..

ZİHNİ BETİL (Tokad) — Seçime tesiri bakımından konuşunuz Naci Rollâs'ı muhakeme etmiyoruz.

BAŞKAN — İfadeyi okuyor..

KEMAL ÖZÇOBAN (Devamla) — Naci Rollâs'ın dosyasını terkettim. Şimdi ekseriyeti kendilerinin teşkil ettiği heyetin hazırladığı dosyadan okuyorum. Kendi arkadaşları almış ifadeyi.. (Sağdan oku, istifade ederiz sesleri).

Tekrar devam ediyorum aynı yerden..

«..Tekrar vali ile konuşmak için geldiğim zamanlarda.. hemen daima C. H. Partisi faal mensuplarından, Ali Metin, Mustafa Dalkılıç, Abdullah Dursun ve saire ile beraber oturup parti işlerini konuştuklarına birçok defa şahit oldum.

Seçim arifesinde F. Fikri Bingöl'e geldiğinde F. Fikri ile daima beraber bulunup C. H. Partisi mensuplarıyla valilik konağı karargâhı ittihaz edilerek günlerce toplantılar tertip edildiğini bizzat kendi odamdan görmüş bulunuyorum. Ve yine o günlerde F. Fikri ve Nuri Okçuoğlu ile beraber Genç tarikiyle Solhan'a gittiklerini Bingöl'den giderlerken gördüğüm gün Solhan'a gittiklerini ve orada Melikan'a giderek o tarafın nüfuzlu şahıslarını çağırıp partiye müzahir olmaları hususunda konuşmalar yaptıklarını birçoklarından işittim. Solhan dönüşünde kendi atı ile Göynük Nahiyesine kadar gidip bir hafta oralarda kaldığını ve yine etraftan duyduğum gibi o günler dairede olmadığını bizzat gelip yoklamalarımla.....»

Hulâsa uzundur. Başımızı ağrıtmıyayım. Başka hâkim arkadaşlar ve başka memurlar da dinlenmiştir. Hâkim ve memur arkadaşlarımızla beraber bence bütün vatandaşların kanaatleri muhteremdir. Fakat onlar bitaraf insanlar aramışlardır. Kendileri bizzat yapmışlardır. Hâkimlerin ifadelerini almışlardır. Bingöl'de misli görülmemiş bir baskı ve tedhiş kareketi yapılmıştır. Dosyalarda vardır. Daha ziyade ifadeleri okumak suretiyle işi uzatmak istemiyorum. Dosya kalabalıktır. Bu okuduklarını okumadığım birçoklarının yanında çok hafif kalmaktadır. Hattâ o derece hafiftir ki arkadaşlar. Bir vatandaş şöyle söylüyor:

Bizde bir tümen vardır. Bu tümenin komutanı hatırımda kaldığına göre Yakup olsa gerek. Bu paşa Feridun Fikri Düşünsel'e otomobilini tahsis etmiştir, köy köy onunla beraber dolaşmıştır. Bir Yüzbaşı vatandaş anlatıyor, içim sızlıyarak söylüyorum, diyor; paşa gelmiş ailelerimize zorla dağıtmıştır, demiştir.

Hepsinin ifadeleri vardır arkadaşlar. Tüme ne mensup birlikler talim yerlerine giderlerken ana caddelerden, çarşı içinden geçmedikleri ara yollardan gittikleri halde, seçim zamanı mü-

tat hilâfına tümen tam kadrosu ile halka nümayiş yaparcasına çarşı ortasından, kalabalık yerlerden geçirilmiştir.

Hattâ daha ileri gideceğim. Yalnız Vali Naci Rollas değildir. Onun nahiye müdürleri, zavallı masum biçare jandarmalar vicdanları titriyerek yaptıklarından bin bir pişmanlık duyarak anlatanlar vardır. Bu zavallı vatandaşların ifadelerinden şunu istihraç ediyorum ki, zorla gönderilmiş ve zorla yaptırılmış suçlar vardır. Yani o kadar baskı ve nüfuz kullanılmıştır ki, darağaçları hazırdır, kim verebilecekse versin reylerini, görsünler nasıl darağaçlarına çıkacaklarını. Bundan daha büyük baskı ve dehşet olur mu? Bu vatandaşlar artık bu korku ve dehşet içerisinde cebren reylerini oraya vermişlerdir. İçlerinde bir köy vardır. Çemez köyü müdür nedir bilmem hangi köy halkı diyor ki vali Naci Rollas demiş ki sizlere filân mektebin duvarını yapınız diye emir verdiğim halde yapmadığınızı anlaşıyor evet fakir olduğunuzu biliyorum, fakat reylerinizi Demorat Partiye verdiğiniz takdirde bakınız nasıl kafanızın ezildiğini göreceksiniz. Artık bu kadar tethiş içinde korku içinde o zavallı demokrat köy halkının oylarının ve takdir haklarının, elinden nasıl alındığını takdir buyurunuz. Bir tek Demokrat Partiye oylarını vermemiş içleri sızlıyarak duvarı dahi yaptırmaya paramız yok, yorganımıza kadar aldılar, artık Cumhuriyet Halk Partisine küme halinde verdik, diyorlar. Sorarım ekseriyeti teşkil eden arkadaşlara; seçime müessir olmamıştır diye rapora imza koyan arkadaşlara soruyorum, seçime müessir değildir diyorlar. İşte bir köy ki, seçime nasıl müessir olmuştur, korkumuzdan biz demokratlara rey vermedik, vali hayır duvarı yaptırmıyacağım diyor. Demokrasiye rey vermemenin ıstırabını çekiyoruz ama duvarı da yaptırılmadı. (Kâfi sesleri) Velhasıl arkadaşlar sizlerin kanaatlerinize, vicdanlarınıza takdirlerinize hürmet eden bir arkadaşınız sıfatıyla yeminle, namusumla, vicdanımla temin ederim ki bir tek arkadaşımızın gitmesini istemem. Fakat bu kadar deliller karşısında bir arkadaşın gayri meşru şekilde içimizde bulunmasını da asla kabul edemem. (Soldan alkışlar)

AVNİ DOĞAN (Yozgad) — Muhterem arkadaşlar, Tutanak Komisyonunun bir âzası ve bu tutanak hakkındaki rapora müspet rey ver-

miş bir arkadaşımız sıfatıyla huzurunuzda çıkmış bulunuyorum.

Sayın arkadaşımız Avni Yurdabayrak, sözlerine başlarken, bu mazbatanın tetkikine, iki arkadaş Cumhuriyet Halk Partisinden, bir arkadaş da Demokrat Partiden vermek suretiyle, müsamaha gösterdik buyurdular.

AVNİ YURDABAYRAK. (Zonguldak) — Öyle demedim, hüsnü niyet gösterdik, dedim.

AVNİ DOĞAN (Devamla). — Hüsnü niyetlerine çok teşekkür ederim. Fakat hâdis arkadaşımızın hatırında yanlış kalmıştır. Hâdis şu şekilde cereyan etmiştir; esas itibariyle tahkikatın kaçınmak asla Halk Partisinin zihninden geçmiş değildir. (Soldan, geçti, geçti sesleri) Ben şahsan, kendi mazbatam tahkik safhasında olduğu halde bir an noktai nazarımı sarih olarak söylemekten çekinmemiş naçiz bir arkadaşımızım. Bundan asla perva etmediğimiz gibi, sizin de yalvarmaya boyun eğecek kadar zaif kalbli olmadığımıza inanmışlardınız. Arkadaşlar, hâdisede mevzu bahis olan şahadetleri, dikkat buyurursanız, sımaa müstenittir, hep «İştii idik», ten ibarettir. Meselâ filân köydeki şeyhi «Asarım, keserim» diye konuştu şeklinde ifadeye bulunmuşlardır ve bu şahadet, Halk Partisi sükut edip yerine Demokrat Parti iktidara geçtikten sonra olmaktadır. Giden heyet soruyor. Size Naci Rollas böyle bir şey söyledi mi diye, «Asla seçime ait bir kelime konuşmadı» diyorlar. Bunu şeyhin hüsnü idaresine atfetsek, de bütün şikâyetler aleyhte olmasına rağmen konuşmadı» diyorlar. Heyetin sorduğu «Reyini kime verdin?» Sualine «Demokrat Partiye verdim» diye cevap veriyorlar. Demek ki, şu veya bu, halde şu veya bu yerde, şu veya bu zatın yaptığı iddia edilen mânevi taziyelere rağmen bu millet rüstünü ispat etmiş ve reyini serbestçe kullanmıştır ve bu şahadette bulunanlar da reylerini Demokrat Partiye verdiklerini ifadeye bir an tereddüt etmemişlerdir. Bu itibarla hâdiselerin yalnız nakle mütedair kısmını ayırp bir his meselesi mevkiiden tecrit etmek mevkiinde olduğumuza zannediyorum.

Mâruzatım bu kadardır.

HAMDİ ŞARLAN (Ordu) — Muhterem arkadaşlar; Bingöl seçimlerine ait şikâyetleri yüksek heyet ikinci defa tetkik ediyor. Bu seçimler şikâyetinin bu kadar ilgi uyandırması,

hassaten bir baskıdan başka, buna mütenazır olarak, daha birçok feci isnatlardır. Meselâ: Askerî kıtaların nümayiş yapmaları, Tümen komutanının bütün aileleri gezerek C. H. P. ne rey vermeleri lüzumunu ihtar etmeleri, falan sandıkta oyların imha edildiği, falan sandıkta kadın yerine erkeğin oy vererek parmak bastığı, falan sandıkta D. Partili seçmenlerin sandık başından uzaklaştırıldıkları, D. Partili muhtarların elinden mühürlerinin alındığı, baskı ve tazyik için falan köye ait olan hamamın o köyden alınarak başka bir köye verildiği ve en nihayet tadadı pek mümkün olmıyan, hatırdada hafızada kalması mümkün bulunmıyan şekilde birçok vakalar ve hâdiseler ortaya sürülmüştür.

Yüksek heyetinizin kararı ile mahalline üç kişilik bir tahkik heyeti gitmiştir. Bu heyetimiz Eylül ayında şikâyetçi Zihni Taşkiran'la görüşmüş, «işte şikâyetiniz üzerine geldik, tavzih ediniz şikâyetlerinizi, bütün delillerinizi söyleyin» demiştir. Zihni Taşkiran bu arkadaşlarımıza şikâyetlerini tavzih etti ve bütün delillerini, liste halinde şahısların isimlerini tevdi etti ve ondan sonra genç arkadaşlarımız üşenmediler. Bingöl'ün sağını, solunu, her tarafını gezerek her hangi hâdiseleri sürülmüşse o hâdisede üzerinde tetkik ve tahkikatını ifa ve ikmal etmişlerdir.

Şimdi arkadaşlar; şikâyetin sevk edilmişindeki sebepleri tahlile lüzum yoktur. Vatandaş şikâyet eder, onun vârit olanını ve olmıyanını ayırıp vârit olanlar üzerinde kanun hükümleri derlemeye; heyetler salâhiyetlidir.

Heyetimiz; yaptığı tahkikatla, müfredatını arzettiğim ve miktarının kaç balığ olduğunu hatırlıyamadığım hâdiselerin, yalnız valinin baskısı müstesna, diğerlerinin asla vârit olmadığı neticesine vardı.

Meselâ arkadaşlar, Tümen komutanının, yanında beş nefer ile bütün subay ailelerinin evlerine gitmek suretiyle C. H. Partisine oy vereceksiniz, propagandasını yaptığı iddiası. Bu iddia emekli bir subayın ifadesi ile Demokrat Partili bir idare kurulu üyesi arkadaş tarafından ihbar edilmektedir. Dehil de bu, şahadet debudur.

Tümen komutanı beş nefer alarak Tümede kayıtlı bütün subayların evlerini geziyor ve o adam propaganda yapıyor. Bendeniz kabul etmiyorum. Heyeti umumiyenin kabul edeceğini

de asla düşünmüyorum. Böyle olmasın ihtimal yoktur. Tâmen komutanı askeri bir onur ve haysiyet taşıyan bir şahsiyettir.

SÜREYYA ENDİK (Çanakkale) — Orduyu katmayın, şahıslar üzerinde konuşun.

HAMDİ ŞARLAN (Ordu) — Ne yapayım, şahıyetler bunlardır. Hepsini birer birer izah etmek isterim.

SÜREYYA ENDİK (Çanakkale) — Bizi başka yola mı sevk etmek istiyorsunuz?

BAŞKAN — Rica ederim, müdahale etmeyiniz.

HAMDİ ŞARLAN (Devamla) — Şimdi bir şahdın beyanına atfen olan hususu tahkik heyeti de, heyeti muhtereme de, zannederim ki, vârit görmez. Bunu bu kadarla geçeyim.

Sandıkta ki oylar imha edilmiş, Demokrat Partili parti başkanına müracaat edilmiş, böyle bir şey var mı denmiş, asla demiş.

Kadın yerine erkek imza etmiş. Böyle bir şey var mı? Aslâ.

Demokrat Partililer sandık başından uzaklaştırılmış, böyl ebir şey var mı? Aslâ.

91. oy kapalı zarf olarak sandık başında açılmamış, kurula getirilmiş, vâki mi? Vâkidir. Ne için böyle olmuş. Zarfları orada açıp tasnif etmeyi takdir edemiyen sandık başkanı, daha emniyetli olsun diye olacak ki, onları almış ilçe kuruluna getirmiş, ilçe kurulu açmış, reyleri tasnif etmiş, kime aitse oraya yazmış. Bu muameleyi il seçim kurulu da tasdik etmiş. Şimdi bir hâdisedir ama bu hâdisenin kanuna uygun olup olmadığı meselesini şöyle bir tarafa bırakacak olursak yapılan ve kanunun tarifine uymayan bu hareketin altında suiniyetten ziyade hüsnüniyetin hissedilmekte olduğuna şüphe yoktur.

İki muhtarın mühürleri alınmış, niye alınmış? Demokrat Partili olduğu için. Başlarında bir vali olduğuna göre muhtardan bir müdür alması icabetti ise belki menfi sebeplere binaen alınmıştır. Bu açıklanmadı.

Bir köydeki hamamın öbür köye tazyik sebebi olarak ilhak edilmesi. İller Bankasından alınan 23 bin liralık bir para ile hamam haline getirilmesi icabeden kaplıcaya ait bir suyun taşın ve kumunu hazırlamakla mükellef olan köyü, ihtara rağmen bu işe yanaşmadığı için, içişleri Bakanlığının müsaadesi ile bu hamam oradan alınmış, diğer bir köye verilmiştir.

Şimdi yüksek huzurunuzu bu teferuatla ısgal etmiyeyim. Çünkü en nihayet bütün bu teferuat raporun lehinde ve aleyhinde konuşacak olan arkadaşlar tarafından, şemmiyete layık görülmesi bakımından, bir tarafa bırakılmaktadır, asıl mühim görülen bir mevzu var.

Naci Rollâs ne yapmıştır? Ve Naci Rollâs'ın yapmış olduğu hareketin bakımından ne netice doğurmuştur? Bunu müsaadenizle biraz tahlil edeyim:

Şimdi yapmadı diye kanaatlerimi arz ederken küçük bir mevkie düşünmeye hiç de sebep yoktur. Naci Rollâs propaganda yapmıştır (Bu da kâfi dir sesleri.) Kabul ediyorum, propaganda yapmıştır. Çünkü bu kadar şahadet, bu kadar sayıya, bu kadar şey var. Ama arkadaşlar, sayın komisyon başkanının heyecanı gibi heyecanlanmaya hiç lüzum görmüyorum. Naci Rollâs şöyle yapmış, böyle yapmış. Naci Rollâs yapar belki. (Gürültüler.) Şimdi arkadaşlarımız ben eski iktidar zamanında her hangi bir valinin mensup olduğu Hükümetin tarafını iltizamen bu şekilde propaganda yapmış olduğunu söylersem bu, o arkadaşlarımızın da şerefli hukukuna dokunur, bu bakımdan kötü bir duruma düşmiyeyim, ancak irhalı olan tarikiyle arz etmek istiyorum: Hepsinin Hükümet tarafını iltizamen propaganda yaptıklarını kabul edecek olursak şu hakikatı da siz bendetize bağışlayın: Bir defa tarafsız olması lâzım gelen Devlet memurlarının propaganda yapması memnurdur. Ama arkadaşlar, yüksek vâzife alan vali gibi memurların göze çarpan, karşıya dikilen bu propaganda nın yanında, ondan sonra vâzife almış olan memurların propaganda yapmadıklarını farzetmek de realiteye uygun değildir. Onlar da yaptılar. Her memurun yaptığı propaganda kendi hareketlerine, kendi şahsiyetine, kendi anlayışına ve kendi gayretine bağlı şeylerdir. Acaba valilerden sonra propaganda yapma durumuna kanunun memnûyetlerinden kaçınarak, veya hut korkunuyarak propaganda yapan memurların olmadığı iddia edilemeyeceğine göre, şimdi insafınıza müracaat ediyorum: Yukardan aşağı 1950 seçiminde belki % 80 - 90 nispetinde Hükümet memurları Demokrat Parti aleyhinde rey vermişlerdir. (Soldan lehinde sesleri) Evet kısmen lehinde rey vermişlerdir. Ben ekseriyetin aleyhinde olduğunu biliyorum, kanaatim budur. Bir taraftan diğer bir kısım memurlar da

Demokrat Parti lehine, yine bir kısım memurlar da Halk Partisi lehine rey vermişlerdir. Valiler de Halk Partisi lehinde çalışmışlardır. Bunu böyle kabul edelim. Yani memurlar anlayışlarına göre, siyasi haklarına sahip memurlar sandık başlarında sevdikleri partiye reylerini verme hakkına malik olduğuna göre, kendi çoluk ve çocuklarıyla beraber kendi yakınlarına da oylarını böyle verdirmişlerdir veya böylece hareket etmeyi onlara talim etmiş olmaları da müstebat değildir. Devlet memurlarının bu hareketleri birer propagandadan ibaret olduğuna göre, bugün Halk Partisinin mevcudiyetle Demokrat Partinin mevcudu üzerinde Devlet memurlarının oynamış olduğu rolün vaziyeti açıktır.

Şimdi arkadaşlar, Naci Rollas vali iken şu ortaya atılan çok müstehçen, çok çirkince şeyler söylemiş. Söylemiş mi, söylememiş mi, bir vali de böyle söyler mi onu da bilmem. Bir vali böyle gayet ağır, müstehçen şekilde konuşur mu?

ŞEVKET HASIRCI (Aydın) — Daha neler söyler !

HAMDİ ŞARLAN (Devamla) — Konuşmuş olduğunu farzediyorum. Ama hence kötü konuşan taraflar kazanamaz. İyi konuşan biraz daha taraftar kazanır. Eğer vali Rollas böyle kötü konuşmuşsa, bu şekilde Demokrat Parti aleyhine vatandaşları imale etmeye çalışmışsa, zannediyorum Demokrat Parti lehinde tahrik ve Halk Partisi aleyhine teşvik etmiştir. Çünkü bu kadar kötü konuşmalar insan ruhunu bu tarafa değil öbür tarafa imale eder. Bu konuşmalar, kanunen, hukukan bir meseledir de huzurunuzda ayıplamak için söylenen lâflar değildir. Çok heyecanlı gördüm arkadaşlarımı, fevkalâde bir heyecan içinde gördüm. Bendeniz de bu heyecan karşısında biraz bu mevzulara şöylece temas ettim. Şimdi esas mevzulara geçmek istiyorum.

Arkadaşlar, baskı nedir? Âciz arkadaşımıza müsaade ediniz de baskıyı biraz izah edeyim.

Arkadaşlar baskı, Seçim Kanunu muvacehesinde kanuni bir terim, kanuni bir ifade değildir. Öyle olmadığı için ve lisanımızda çok müstamel olduğu için biz bunun hukuki tahlilini yapıp hüviyetlendirmek mecburiyetindeyiz. (946 sesleri).

Arkadaşlar, baskı 1950 Seçiminden evvel mâna ifade eder, ondan evvelki Seçim kanunlarına göre bir netice verirdi ama, bu yeni Seçim Ka-

nunu karşısında baskının mânasını bu eski kâundaki anlayışla izah etmeye çalışmak yanlış bir hattı hareket takip etmektir. Arkadaşlar, bir sandığın oyları içinden alınıp yerine yenisi mi konmuş?. Oylar atılırken jandarmalar, valiler yüksek salâhiyetli memurlar böyle gözle bakarak kime reyini veriyorsun diye bir tehditkâr vaziyet mi almış?. Bir kısım seçmenleri hapsedmek ve sair gibi bir netice mi doğurmuştur?. Yani teferruatı izah etmek lâzım ise baskıyı izah sadedinde birçok şeyler hatıra gelebilir. Baskı, eğer kanunen seçimin bozulmasını icabedecek bir mâna taşıyan bir kelime ise, bunu umumi bir tâbir olarak kullanırken bu tâbirin ne netice vereceğini mülâhaza etmemiz lâzımgelir.

Arkadaşlarım, şimdi Kemal Özçoban arkadaşım vali hakkında bir itham evrakı okudu. Bu tahkikat evrakı belli ki, valinin, vali olduğu sırada Bingöl'de yaptığı hareketler için aleyhinde bir takibatın yapıldığını göstermektedir.

İşte arkadaşlarım, Seçim Kanunu karşısında Devlet memuru olarak, ve memur olmıyarak, kanuna muhalif yapılmış olan hareketlerin mukabili yine kanunda şiddetli cezai müeyyidelerle teyit edilmiş olan ceza neticelerine bağlamaktan ibarettir. Vali bu hareketleri yapmışsa, Af Kanunundan katamnazar yapmışsa cezalı bir hareketi, kanunen memnu olan bir hareketi ihtiyar etmiş olması bakımından suçlu olabilir, cezalandırılabilir, hattâ mahkûm edilip cezasını çekebilir. Ama valinin gerek kasten, gerek mizaacı, karakteri icabı ve gerek sabotaj kastiyle böyle hareketleri yapmış olduğunu farzederseniz bu hareketlerle seçim bozulur mu arkadaşlar?. (Soldan «niçin bozulmasın» sesleri) Hayır, hayır arkadaşlar, bozulmaz; bunu iddia ve ispat edeceğim.

Her hangi bir yerde değil valinin, bir ferdin böyle cüretle ve cesaretle sadece Devletin 4 senede bir defa yapıp kurmak istediği bir Devlet bünyesine muhalefet ve mümanaat etmek yolunda yapmak istediği bu hareketlerin mukabili, derecesine göre ceza olabilir. Fakat seçimin selâmeti cereyanına mâni olduğu nispette, neticeye tesir bakımından kıymet ifade etmez, yahut o kıymet istiksar edilecek bir mahiyette olmazsa seçim seçimidir arkadaşlar. Bu seçimin iptaline karar vermek için kanun vazı ve heyeti muhteremeniz hiç birşeyi düşünmemiştir. İspat edeyim arkadaşlar. Biraz hayali olsun zararı yok. Bir kazada topyekûn baskı yapılmıştır. Ama seçimlerin neticesine

tesir edecek tonda bir baskı. Asker, hapis, sandıklarını boşaltmak ve saire... On bin seçmeni ihtiva eden bu ilcenin seçimleri bu şekilde tamamen muallel bir duruma düşürülmüş olsun. (1946 sesleri).

Her ile bir seçim bölgesi olduğuna göre, o ilin geride kalan üç, dört kazasında seçim, bu şekilde değil de tam bir hürriyet ve selâmet içinde cereyan etmiş bulunsun ve bütün ilin seçmen adedi 80 bin olduğuna göre, on bin seçmenin bu ilde baskı sebebi ile oylarının itibardan düşmesi lâzımgelse ve geride kalan 70 bin seçmenden 50 bini iştirak edip bu elli binin on bini falan partiye rey verip ve 40 bini de diğer partiye oy vermiş olsalar.. Binaenaleyh baskı yapılan kazaların on bin oyu diğer ilcenin on bin oyuna iltihak etmek suretiyle ortaya 20 bin oyun meydana geleceği farzedilse, diğer ilcele- rin oy adedi 40 bin olduğuna göre bu ilde seçimin bozulmasına asla kanuni imkân yoktur.

Şimdi bunu arzettim, eğer muvaffak olmuşsam, eğer bu hakikat bu kaziye kabul edilmişse, biz önümüze serilen hâdiseleri bu zaviyeden tetkik etmek mecburiyetindeyiz. Arkadaşlar. Niçin? Arkadaşlar, bir ilde seçimin kanunca farzedilen şekilde pürüzsüz, sükûnet, mutlak bir selâmet ve hürriyet içinde ideal bir seçimin her vakit yapılacağını farzetmek biraz hayali olur. Çeşitli seçim ihtirasları, çeşitli anlayış farkları, sandık başkanının, parti mümessilinin durumu ve saire bakımından birçok yanlışlıklar olabilir. Ama biz heyeti umumiyesinde matlûp olan ve kanunca mültezem bulunan neticeyi almak yolundayız. Binaenaleyh bir seçim bölgesinde yapılması çok kuvvetli olan yolsuzlukların vukuu istib'at etmemekle beraber, o yolsuzlukların yanında yollu olarak yapılanların arzedeceği neticeyi ve kıymeti de istisgar etmemek lâzımdır.

Şimdi 80 kişi, 100 kişi, bin kişi veya bin iki yüz kişinin bir nokta üzerinde, seçimin yanlışlığı üzerinde ittifak edip dâva halinde ortaya çıkmış bulunmaları, bu dâvanın sübutu halinde onlar mukabili 16 bin kişinin verdiği oyla hâsıl olan neticenin iptali gibi bir netceye varırsak, bin sekiz yüz kişilik bir ekalliyetin haklı 18 bin kişinin haksız olduğu gibi gayet fena bir duruma düşeriz ve bu sebeptendir ki, kanun teçyin edilirken bunlar esaslı şekilde mütalâa ve esaslı şekilde tetkik edilmiştir.

Tetkik edilmiş de ne olmuş? Bazan bir oyun çok büyük bir kıymet ifade ettiği vâkıdır, bazan da binlerce oyun netice bakımından bir kıymet ifade etmediği meydana çıkmaktadır.

Şimdi, vali Rollâs'ın haksızlık, tecavüz, hakaret, tarafsızlık yaptığını gözle görmedik. Ama yaratılan hava itibariyle öyle olduğunu zannetmek yolunda bir kanaat karşısındayız. Fakat yaptığı fiilî hareketler Bingöl seçiminin üzerindeki hukuki netice ve tesirlerini ortaya koyup netice almak zorundayız. Her hangi bir vilâyette bu anlayışta olan bir vali, her hangi bir ilcede bu anlayışta olan bir jandarma kumandanının yaptığı bu nahoş hareketlerle biz Türkiye'de her vakit seçimi bozacak olursak, bu memlekette seçim selâmeti kalmaz arkadaşlar.

Biz eski seçim kanunlarını topyekûn gözden geçirip çok modern esaslara istinat etmek suretiyle övündüğümüz bu Seçim Kanununu yapmış iken ve yaptıktan sonra bütün bekâreti ile, hüsnü niyeti ile ve esasen sağa, sola sapma imkânını bırakmadığı için, bu kanunu tatbik edip şu neticeyi almışken, bu kanunun sadece C. H. Particeyi almışken, bu kanunun sadece C. H. Partisinin kazandığı üç beş vilâyette çok kötü tatbik edildiğini zannetmek bendenize isabetli bir noktai nazar değildir. Çünkü bunun yanında Rollas'tan daha fena, daha fazla Halk Partisinin lehinde hareket eden illerde hiç Halk Partisi mebusu çıkmadığı ve tamamen Demokrat Parti milletvekilleri çıktığı zaman orada halk tarafından vali seçimlere baskı yapmıştır diye bir şikâyet işitilmiş midir? (Soldan « var » sesleri, « çıkmıştır » sesleri).

Niçin işitmiyoruz? Çünkü şikâyeti yapacak olanlar kimdir, bu işten hukukan müteessir olanlardır. Olmayan şikâyet etmiyor demektir. Yapacak olsa bile faydası yoktur. Bendeniz şu kanaattem ki, C. H. Partisinin milletvekili diye çıkardığı illerde seçimlerin hemen hemen ekseriyeti üzerinde şikâyetler ve hem de adaylığı kaybeden arkadaşlarımızın sonradan vermiş olduğu şikâyetler üzerinde yapılan çetin incelemeler demek ki, ancak o bildiğiniz ve o güzel tatbikiyle övündüğümüz Seçim Kanunu bir tarafta mükemmel tatbik edilmiş ve fakat Halk Partisinin kazanmış olduğu yerde hep böyle baskılı maskılı, mânasız ve haksız yere milletvekili seçilmeye sebep olmuştur gibi bir netice verir.

Arzetmek isterim: Hiç Halk Partili arkadaş

gelmeseydi ondan memnun kalır mı idiniz? Bendenizce bu Halk Partili arkadaşlarınızın yanında arzettiği kemiyet, sizin dâvanızın mevcudiyetini ispat edecek bir ölçüden ibarettir.

Şimdi bir Naci Rollâs, bir jandarma kumandanı Halk Partisinden emir alarak mı? Veyahut oradaki âzanın tesiriyle mi hareket etmiş de netice böyle tecelli etmiştir? Yanlış yapacağınız bir hareketle o memleketin ekseriyeti azimesinin seve seve vermiş oldukları reylerin kıymetini hiçe indirebiliriz. Suiniyet isnat etmiyorum. Şundan tehaşi ediyorum ki, insafla düşünmek lâzımgelirse, haksız rey verildiğini ifade ederek bu kadar didikleme bendenizce doğru ve mâkul bir hareket değildir.

SOLDAN BİR SES — Yeter!

HAMDİ ŞARLAN (Devamla) — Yetmesin müsaadenizle. (Bilinen şeylerdir, sesleri). Efendim, ben her zaman çıkmam. Fakat heyecanlandı. arkadaşlar. Bu heyecan karşısında sakin olarak izahatta bulunmaya çalışırken eğer heyecanlanıyorsam affınızı rica ederim.

Şimdi arkadaşlar, müşteki Taşkiran heyetle karşı karşıya gelmiş, işte şahit listeleri, işte vakıalar demiş, gidin tahkik edin. Arkadaşlar da tahkika başlamışlar. Hatırmıza yine şu gelmesin: Onun verdiği listede ekseriyet Demokrat partili idi de onların ekseriyeti hilâfı hakikat söyler. Aslâ arkadaşlar, böyle birşeyi kabul etmiyorum. Benim için vatandaşın hepsi hata ve savap hareketlerinde kutsidir, aldanabilir insan. Bu yüzlerce şahidin içinden bir kısmı olmadı, yok böyle şey demişler, bir kısmı da var demişler.

Arkadaşlar, hukukçu arkadaşların benden daha iyi bilirler, şahadet bir iddia için öyle bir delil mevzuudur ki; delillerin en zayıfıdır. Yani şahadet bugünkü hukuk telâkkilerine göre delillerin en âcizi, en naçizidir. Başımızı fazla ağrıtmıyayım, eskiden de böyle idi. Şimdi de böyledir.

Eskiden Şark Hukukunda şahidin makbûlüşahade olduğunun sübutu gibi birtakım formaliteler vardı. Bu zamanda da vardır. Yine üzülerek arz ediyorum, ve bunun için bir misal vermek istiyorum.

İsviçre kantonlarında bir üniversitede dört sene hukuk fakültesine devam eden talebelere, bir usul hocası şahadeti izah ederken, şahidin karakteri, seciyesi anlayışı vesaireyi anlattıktan

sonra, şahidin meşhudunbîh üzerindeki kanaat verici bilgisini ölçmek üzere sizinle beraber bir tatbikat yapalım demiş ve dört sene girdiğiniz şu binanın cümle kapısından girerken sağ tarafında kaç sütun vardır, pencerelerin başında kaç türlü renk vardır, bunu herkes şu dersane de birbirine bakmıyarak kâğıdın üzerine yazsın demiş. Onlar da yazmışlar. Tatbikata inmişler, hiçbirisi gerçeğe uymamış.

SEDAT ZEKİ ÖRS (Sivas) — 1946 daki gibii.

HAMDİ ŞARLAN (Devamla) — Bunu demekle ne kasdediyorsunuz, bilmiyorum. 1946 seçimi kötü idi, bunu mu demek istiyorsunuz? Eğer 1946 seçimi kötü demek istiyorsanız, evet kötü idi, ama şimdiki iyidir. Bugünkü seçimin iyi olduğuna dair burada anlaşırsak dâva halolur.

Şimdi arkadaşlar, şahadet te bu şekildedir. Tahkik heyetiniz gidiyor, tahkikat yapıyor, dinliyor, bir kısmı şöyle demiş, bir kısmı böyle demiş... Bunları takdir etmek yetkisi size verilmiştir ve o yekiyi kullanın, şöyle olmuş, böyle olmuş deyin, fakat en kötümser neticeyi dahi hesaba katsanız, valinin en kötü bir hareketini de ele alsanız Bingöl seçimlerinin bozulmasına kanun asla müsaade etmez. Bunu cesaretle, vicdanla ve samimiyetle arz ediyorum. Bu Devlet, kanun devleti ise, bu Devlet kendi demokrasi inkilâbına inanmış ise, bu şikâyetlerle yarının seçimlerine suimisal teşkil edecek surette, seçimleri bozacak olursak, Türkiye’de seçim yapma emniyeti elimizden kaçır arkadaşlar. (Soldan, bilâkis sesleri) İspat edersiniz.

Arkadaşlar, 16 bin adam oy veriyor, bir milletvekili seçiyor ve Demokrat Parti namzedi bir arkadaş kazanamıyor. Seçim Kurulu önünde ve zamanında şikâyetler yapılmıyor, müracaat edilmiyor. Arkadaşlar usulden bahsediyorlar. Biz de Seçim Kanununun bir Usul Kanunu, hatta bir Prensip Kanunu olduğunu biliyoruz. Ama Usul Kanunu, adıyla değil, o kanunun bahsettiği esasların tatbikiyle mâna ifade eder. Bütün şikâyetler zamanında yerinde ve usulünde yapılmıyor, zaman geçtikten sonra Milletvekilliğini kazanamayan arkadaş her hangi bir hissin tesiri altında şikâyette bulunuyor, bunun için 10-15 madde zikrediyor, bunların 14 tanesi sabit olmuyor, içinden bir tanesi valinin hareketlerine temas ediyor, vali Ceza Kanunu hüküm-

leri dairesinde mahkemeye sevkediliyor. Seçim Kanununun şu maddesi gereğince tecrim ediliyor, fakat neticede, «burada mademki vali böyle yapmıştır seçimi de bozarız» deniyor. Peki biz bu netice ve kararı nereden alacağız? Seçim Kanununun muktezası bu değildir. Hani Seçim Kanununu nerede bırakıyoruz. Bu kanaatleri neye tahlil etmiyoruz?

Arkadaşlarım, valinin baskısı, benim izahladığıma göre, hukuk bakımından, sadece tarafların bir adamın bir parti propagandası gibi ortaya atılarak propaganda yapmasından ibaret kalmaktadır. Birisine sövmek, birisine küfretmek ve seni asarım demek gibi hareketleri baskı telâkki ederek, Seçim Kanununu ihlâl etmek suretiyle değil, kanuni sebeplerini iraa etmek suretiyle beni ikna ederseniz size derhal iltihak ederim. Fakat bugünkü şeklinde, samimiyetle yüksek huzurunuzda iddia ederim ki, Seçim Kanunu ve bunun neticeleri meydana iken, Vali Rollas'ın yanlış hareketi yüzünden Bingöl seçimleri bozulamaz. Bozulduğu zaman da bu memlekette seçim emniyeti, yerleşecek yanlış itiyatlar dolayısıyla, her zaman kötü neticeler vermek istidadını gösterir. Bunu ben size arz ediyorum.

Şunu da ilâve edeyim ki mukni deliller ileri sürüldüğü takdirde, mütalâalarınıza iştirak etmekten de çekinmiyen bir arkadaşınızım.

BÂŞKAN — Usul hakkında, Celâl Yardımcı.

CELÂL YARDIMCI (Ağrı) Efendim; bu mevzudaki inancımı arz edebilmek için, birkaç noktayı öğrenmek istiyorum. Komisyon sözcüsü bu hususları lütfen tenvir etsinler.

Tahkikat safhasında lehteki deliller de toplanmış mıdır? Yoksa sadece aleyhteki deliller mi toplanmıştır? Bu tahkikatta, bitaraf bir komisyon sözcüsü olarak neler üzerinde durulmuştur. Bir de Demokrat Parti adayları ve müstakiller Bingöl seçimlerinde rey almışlar mıdır ve bunların miktarı ne kadardır?

KOMİSYON SÖZCÜSÜ HÜSEYİN FIRAT (İçal) — Muhterem arkadaşlar, bu mesele etrafındaki komisyon çalışmalarını hülâsaten arz edeyim. Bingöl Milletvekilleri seçiminde,

1. Şiddetli idari baskı yapıldığı,
2. İki seçim sandığına suya atıldığı,
3. Bazı sandıklarda Demokrat Parti adaylarına ait oy pusulalarının imha edildiği,
4. Birçok muhtarlardan Demokrat Partiye

mevzu oldukları için seçimden evvel muhtarlık mühürlerinin alındığı,

5. Bazı sandık memurlarının bilâsebeb memuriyetlerine nihayet verildiği,

İhbar ve şikâyeti üzerine komisyonumuz bu şikâyet ve iddiaları mühim görmüş ve milletvekillerinden mürekkep üç kişilik bir heyeti mahallinde tahkika memur etmiştir.

Mahallinde tahkikat yapan Malatya Milletvekili Mehmet Kartal, Kars Milletvekili Sırrı Atalay, Kütahya Milletvekili Süleyman Nasuh-oğlu tanzim ettikleri tahkik evrakı ve buna merbut fezleke münderecatı hülâsa olarak;

A) Vali Naci Rollas'ın C. H. P. si adayları lehine nahiye müdürlerini vasıta yaparak propaganda yaptığı ve nahiye müdürlerinden Halit ile Mehmet Boran'ın muhtelif vesile ve bahanelerle Demokrat Parti mensubu şahısları Demokrat Partiye oy vermemelerini teşvik ve Demokrat Partiden ayırmak için tehdit ettikleri ve valinin bizzat jandarmalarla köyleri dolaşp C. H. P. si lehine çalıştığı birçok şahitlerin şahadetinden anlaşılmaktadır. Diğer birçok şahitler de idari baskı ve tehdit yapılmadığını ifade ve beyan etmektedirler. İdari baskıdan gayrı yukarıda tadat edilen şikâyet ve ihbarın vârit olmadığı ve seçimin de yolunda cereyan ettiği yine fezleke evrakından, fezleke münderecatından anlaşılmaktadır. Şu hale nazaran komisyon sadece idari baskının mahiyeti ve bunun hukuki neticeleri üzerinde durarak idarenin C. H. Partisi lehine sarfettiği mesainin ne dereceye kadar seçmenlerin vicdanı üzerinde rol oynadığı ve ne kadar seçmenin kanaatini değiştirdiği, bu itibarla seçimin ne dereceye kadar ihlâl edildiği objektif olarak tesbiti mümkün şikâyetnamelerin, yazılı iddiaların vârit olmadığını görerek Bingöl Milletvekili Feridun Fikri Düşünsel, Mustafa Nuri Okcuoğlu'na ait tutanakların onanması gerektiği fikrine varmıştır. Takdir yüksek heyetinize arz olunur.

Sayın Celâl Yardımcı arkadaşımın arzu ettikleri deliller meselesine gelince:

Deliller, müstekinin gösterdiği şahitlerin dinlenmesinden ve birden şiddetli baskı yapıldığından katiyen şüphemiz bulunmayan Vali Rollas hakkında yapılan tahkikat evrakından başka delil yoktur.

Müstekinin gösterdiği şahitler tamamen dinlenmiş, bunlardan altmışa yakın şahit, arkadaş-

ların demin izah ettikleri gibi, valinin çeşitli idari baskılara baş vurduğu ve Tümen Komutanının dahi C. H. Partisine ait oy pusularını subaylara ve ailelerine dağıttığı, ifadeleri alınmış şahitlerin şahadetinden anlaşılmaktadır.

40 kadar şahit de idari baskının yapıldığı iddiasını ileri sürmektedir.

Cumhuriyet Başmüddeiumumi yardımcısının yaptığı tahkikat evrakında dahi mahalli idari baskı yapıldığını göstermektedir. Ancak komisyonumuz sadece idari baskıdan ibaret bulunan delilin takdirini Yüksek Heyetinize bırakmıştır. Arz ederim. (Rey adedi sesleri) Rey adedi yedi bin farktır.

ZEKİ AKÇALI (Seyhan)— Seçmenin döğüldüğüne ve seçimlerde fiilen tazyik yapıldığına dair dosya içinde rapor var mı?

TUTANAKLARI İNCELEME KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HÜSEYİN FIRAT (Devamla) — Hayır yoktur.

ZEKİ AKÇALI (Seyhan) — Tahkik heyetinin bir raporu var mı? Heyen tahkikatı yapmış, komisyona sunmuş bir rapor var mı? Varsa lütfen özetini okuyabilirler mi? (Okundu sesleri) Hayır okunmadı.

TUTANAKLARI İNCELEME KOMİSYONU SÖZCÜSÜ (Devamla) — Rapor burada.

BAŞKAN — Evet, rapor okunmadı. Yalnız komisyonun raporu okundu.

CELÂL YARDIMCI (Ağrı) — Demokrat Parti ve Halk Partisinin ne kadar rey aldıklarını öğrenmek istiyorum...

TUTANAKLARI İNCELEME K. SÖZCÜSÜ HÜSEYİN FIRAT (Devamla) — Fark yedi bin kadardır, altı bin küsurdur...

CELÂL YARDIMCI (Ağrı) — Halk Partisi 16 bin mi rey almış?

KEMAL ÖZÇOBAN (Afyon Karahisar) — Demokrat Partiden en fazla rey alan 9760, C. H. Partisinden en fazla rey alan ise 16581 dir.

CEMAL GÖNENÇ (Erzincan) — Efendim, komisyonda sözcü beyanda bulunurken, bâzi şahitlerin idari baskıya rağmen kendilerinin bu baskıdan imanlarının arttığını ve gövüslerini gere gere reylerini diledikleri siyasi partiye kullanmış olduklarını söylemişlerdi, böyle bir şey hatırımda kalmış, bunu tekrar buyurmalarını rica edeceğim.

HÜSEYİN FIRAT (Devamla) — Muhterem arkadaşlar, bütün deliller Komisyonumuzda tet-

kik edildi. Üzerinde durulması gereken mesele, idari baskıdan ibarettir. Şikâyetnamede yazılı diğer iddialar, tahkik heyetinin fezlekesi ve ona merbut raporiyle vârit olmadığı anlaşılıyor. Binaenaleyh yapılmış idari baskı seçime ne dereceye kadar müessir olmuştur? Komisyonumuz ekseriyetle bu baskının seçimin talihini tamamen değiştirmedığı kanaatine varmıştır. Mafih bu mevzu üzerinde konuşan arkadaşlarımızın hepsi idari baskının Bingöl seçimlerinde yapıldığı kanaatindedir. Bunun takdiri tamamen vicdanlarınıza ait bir meseledir. Bu itibarla fazla izahat veremiyorum. Arzu ettiğiniz diğer bir şey varsa arz edeyim.

Efendim raporda Kars Milletvekili Sırrı Atalay ve Malatya Milletvekili Mehmet Kartal şikâyetleri vârit görmemiş ve lehte oy vermişlerdir. Muhalefet şerhi veren Süleyman Süruri Nasuhoglu ise muhalefet şerhini şu şekilde vermiştir. Esas rapor 16 sayfalıktır. Muvafık görürseniz okuyayım. (Muhalefet şerhini oku sesleri).

«Vali Naci Rollas, bucak müdürleri Mehmet Baran ve Halit Tilev'in Halk Partisi lehine Hükümet otoritesini insafsızca kullandıkları ve her vesile ve bahane ile işi partililiğe döküp halkı tazyik, tehdit ve baskı altında bulundurdıkları fezlekenin 2 ve 3 ncü sayfasında adları yazılı şahitlerin açık ifade ve beyanları ile gün gibi aşikârdır. Halkın seçim serbestisine vâkı bu müdahalenin seçimlere tesir ettiği muhakkak ise de bu tesirin derecesinin objektif olarak tesbiti gayrimümkündür.

Bu itibarla Devlet otoritesini temsil eden vali ile Hükümet organları olan bucaklardaki bucak müdürlerinin Halk Partisi lehine yaptıkları baskı ve tazyikin seçimin bozulmasında âmil bulunup bulunmadığı ancak takdir ile mümkündür.

Bu takdirin ise Yüksek Komisyona ait bulunduğunu saygı ile arz ederim.»

SÜLEYMAN SÜRURİ NASUHOĞLU (Kütahya) — Muhterem arkadaşlar, Bingöl seçimlerinin mahallinde tahkikine yüksek Meclise karar verilmiş olduğu için Demokrat Parti adına bendeniz, Halk Partisi adına Malatya Milletvekili sayın Mehmet Kartal ve Kars Milletvekili Sayın Sırrı Atalay tefrik edilmistik. Hep birlikte Eylülün 19 nda Bingöl'de toplandık. Müş-

tekinin dilekçesini okuduk. Bu dilekçe umumi mahiyette, tahkikatı selâmetle yapabilmek için şikâyet dilekçesinin açıklanmasına ihtiyaç vardı. Bu sebeple müştekiyi çağırarak ve şunu arz edeyim ki ta işin başından sonuna kadar tahkikatı müttefikan yaptık ve aramızda en ufak her hangi bir niza çıkmamıştır. Üçümüz de hukukçu olduğumuz için müştekiye dedik ki, senin buradaki ifadelerin gayrimuayyendir. Bunları tafsil edin ve delillendirin. Müşteki 44 maddelik bir ifade verdi. Ve delillerini gösterdi. Biz, bu ifade üzerine de yürüdük. Ve Bingöl'ün beş kazasına giderek gösterilen şahitleri ve şahitleri dinlerken ortaya çıkan şahitleri bir bir dinledik. Şimdi bunlar ne idi? 44 maddelik şikâyeti üç ana hatta topladık. Çeşitli baskılar, seçim günü yapılan usulsüzlükler, bir de başkalarının yerine oy verme. Başkalarının yerine oy verme meselesine dair muayyen şahitler ifade verdiler. O gün fırtınalı ve yağmurlu olduğu için bazı kadınlarımız gelemedi, biz kadınlarımızın yerine rey verdik ve parmak bastık diyenler oldu. Bunun aksini söyleyenler de oldu. Biz bunu düşündük dedik ki; parmak izlerini havi cetveli almadıkça ve yeni parmak izlerini de alıp fennî şekilde karşılaştırma yapmadıkça hakikatı tam olarak tesbit etmeye imkân yoktur. Ve bunun üzerine bu şekilde yapıldığı iddia edilen köylerin bir kısmına gitmekten vazgeçtik. Çünkü fennî şekilde bir tesbit yapılmadan hakikaten verilmiş mi, verilmemiş mi tam hakikata varmayı mümkün görmedik.

Seçim günü yapılan usulsüzlüklere gelince; bunlar, 8 - 10 madde halinde idi bunları da tetkik ettik ve hakikaten bir kısmının vârit, bir kısmının da vârit olmadığını tahkikat neticesi anladık. Yani, bazı arkadaşların şimdi burada iddia ettikleri gibi, bu nevi muamelelerin hiç birisi vârit değildir diye ifade de bulundular öyle değil bir kısmı vârit, bir kısmı vârit değildir. Biz bunları hesaba dökünce seçim neticesinde kazanılan oy farklarını değiştirecek mahiyette görmedik. Meselâ 9 sandıktan usulsüz muamele yapılmış deniyor. Bu dokuz sandığın rey neticesini aradaki farkı değiştirir mahiyette görmedik. Seçim neticesine müessir değildir dedik, yoksa bu hâdiseler yoktur demedik. Bu gibi hâdiseler vardır.

İtirazların ana hatlarının başlıcaları bunlardır bunlardan en hakiki ve mevcut olanı çeşitli

baskıdır. Bu baskıyı kim yapmıştır. Baskı başta vali Naci Rollas olmak üzere kaymakam ve nahiye müdürleri tarafından yapılmıştır. Bu yalnız istimaa müstenit değildir. Bana şu şekilde baskı yapılmıştır diye ifadeler dosyada mevcuttur. Meselâ vali eğer sen Demokrat Partiden istifa etmezsen seni şöyle asarım, böyle keserim, seni sürgün ederim diye baskıların yapıldığı dosyada açıkça görülmektedir. gitmiş tahkikat yapmış, orada 22 gün çalışmış bir arkadaşımız sıfatiyle açık ve hiç bir taraf gütmeksiniz, söyleyebilirim ki, bu yerde baskı yapılmıştır.

Şimdi, sayın Hamdi Şarlan arkadaşımız baskı nedir dediler. Geçen müzakerelerde de aynı sualler soruldu. Bendenizi tatmin eder açık bir tarifi de yapılmadı. Bendeniz şöyle diyorum; baskı evvelâ ikiye ayrılır. Maddi baskı, mânevi baskı. Maddi baskı, bazı arkadaşlarımızın konuştukları gibi, orada bir tazyık yapılmış mıdır? Zorla rey atırılmış mıdır? Veyahut da zorla parmak bastırılmış mıdır? Böyle bir iddia, bendenizce, maddi baskı faslına girer ki, kullanan ferdin veyahut topluluğun iradesi mevzu bahis değildir, artık onun iradesine müdahale edilmeksizin bir alet mesabesinde kullanılan adamdır. Halbuki asıl baskı dediğimiz ikinci sık, mânevi baskıdır. Mânevi baskı nedir? Mânevi baskı; korku tevlit ederek başka bir suretle yapamayacağı bir muamele için iradesini istihsal etmek. Yani mevzuumuzda seçmenleri korkutmak suretiyle, serbest iradelere hilâfına rey temin etmek. Bu, olmuş mudur olmamış mıdır? Bendenizce burada, neticeye müessiriyeti bakımından üç unsur aramak ve bunlar üzerinde durmak lâzımdır. Baskıyı yapan kimdir? Baskıyı yapan Devletin mümessili, otoritenin mümessili validir. Bunun yaptığı tazyık bendenizce ciddî ve tehlikelidir. Baskı bunun tarafından yapılmıştır; bu da bir Devlet mümessilidir. Onun söyleyeceği söz alelittlak bir adamın baskısına benzemez, ciddîdir.

İkincisi; tehdide mâruz kalan kimsedir ki, bunlar da mıntakanın seçmenleridir. Tehdit, korku tevlit etmek suretiyle rey istihsal etmek olduğuna göre ve orada baskının yapıldığı da tahkikat evrakına ve şahitlerin ifadelerine göre muhakkak bulunduğu göre, serbest iradeye müdahale mutlak şekilde vardır. Şimdi bu müdahale; Hamdi Şarlan'ın dediği gibi,

yalnız cezai bir müeyyide ile iktifa edilir mi, edilmez mi?

Bendeniz gayrikanuni hareketlerin cezai müeyyidesi bulunduğu gibi hukuki tasarrufun muteber olup olmadığı noktası da tetkika değer. Gerçi bunun âmme kanunlarımızda edebiyatı yapılmamıştır ama hususi hukukta pekâlâ vardır. İkraha, yani cebir, her hangi bir akdin yapılırken diğer taraf, âkiddin serbest iradesini tazamun etmeyen bir cebirle onun başka türlü istihsalidir. Hususi hukukta da pekâlâ kesin bozma sebebi olarak kabul olunuyor. Âmme hukuku, hukuk bakımından seçimin bozulması lâzım mıdır, değil midir?

HAMDİ ŞARLAN (Ordu) — Lûtfen izah buyurun.

SÜLEYMAN SÜRURİ NASUHOĞLU (Devamla) — Müsaade buyurursanız, haddim değil ama çalışacağım.

Baskı; müspet iradeye müdahale, onun iradesini başka yola teveih ettirdiğine göre ve Bingöl'de de baskı yapıldığına göre baskının da yapıldığı şahidin ifadesi ile sabit olduğuna göre ve bütün seçmenler bu baskının tesiri altında kalmış mıdır, kalmamış mıdır? Bunu açıkça ifade edebilmek için mevcut seçmenlerin kâffesini dinlemek ve bu korkunun tesiri altında şu partiye veya bu partiye verdim demesi lâzım gelecek, ki buna da maddeten imkân yoktur.

Tehdidin derecesini, baskının derecesini tamamiyle tesbit etmek mümkün olmadığına göre yani açıkça, yüzde yüz tesbit etmek mümkün olmadığına göre iş nihayet takdire kalır.

Takdirde de valinin durumunu, Bingöl seçmenlerinin kültür seviyelerini veyahut o validen ne dereceye kadar korkup korkmadıklarını anlamakla mümkün olur, ki bu da her hangi bir heyet veya şahıs olarak şu hal mutlak olarak seçime tesir etmiştir veya etmemiştir diye katî bir kanaat sarfı bendenize mümkün değildir. Yani böyle bir kanaat izhar edemeyiz. Bu, takdir meselesidir. Rey verecek arkadaşlar aydınlandıkları vaziyete göre reylerini, takdirlerini kullanmaları gerektiği kanaatindeyim.

BAŞKAN — Osman Şevki Çiçekdağ.

OSMAN ŞEVKİ ÇİÇEKDAĞ (Ankara) — Sayın arkadaşlar; söz almıyacaktım, bu iki arkadaş da yani Feridun Fikri Düşünsel ve Nuri

Okçuoğlu'nu yakinen tanıyan bir arkadaşımızım.

Nuri Okçuoğlu 15 yıldan beri hakikaten adalet yolunda ve sahasında çalışan bir arkadaş olmak sıfatıyla hürmetim üzerindedir..

Fakat burada sadece vicdanımın sesine uyarak ve bu çatının altında söz söylememeyi kendim için bir günah sayarak kürsüye gelmiş bulunuyorum.

Hamdi Şarlan arkadaşımız veya başka arkadaşlar konuşurken dediler ki, biz buraya gelmeseydik mi?. Hayır buraya milletin hakiki mümessilleri gelecektir. (Soldan bravo sesleri, alkışlar). Pürüssüz iradenin hâmilisi olan şahsiyetler gelecektir. Bu mümessiller Halk Partili olabilir, Demokrat Partili olabilir, Millet Partili, şu partili, bu partili olabilir. Biz iştiyakla ve imarla şu dâvanın üzerindeyiz; serbest iradenin tecellisiyle milletvekilleri buraya gelmiş olacaktır. Nitekim burada Demokrat Parti ekseriyetine rağmen Halk Partili arkadaşlarımızın tutanakları incelendi, münakaşalar oldu. Fakat tutanakları kabul edildi. Demekki bu çatının altında his hâkim değildir, olamayacaktır. (Bravo sesleri). Burada hepimiz vicdanımızın, hakiki şuurumuzun iradesiyle hareket edeceğiz, reylerimizi ona göre vereceğiz.

Şimdi raporda, komisyonun raporunda beş madde şikâyet mevzuu olarak ileriye sürülmüş. Bendeniz dördü üzerinde en ufak bir mütalâa beyan edecek değilim. Fakat idari baskı hakkındaki şikâyet mevzuu üzerinde müsaadenizle ben de noktai nazarımı arzedeceğim.

Tutanakları İnceleme Komisyonu idari baskıyı, valinin idari baskısını olduğu gibi kabul etmiştir, belirtmiştir, neticeyi yüksek heyetinize arz etmiştir. İdari baskı hakikaten, bugün mevcut Seçim Kanununa göre, bir seçimin neticesini tebdil ve tağyir edecek mahiyette midir?. Değil midir?. Kapalı oy verme yerine giren vatandaş, vicdanı ile başbaşa kalan vatandaş burada şu valinin veya şu nahiye müdürünün, bu jandarma erinin tesirine, tehdidine mâruz mudur ve onu orada hissedecek midir, etmiyecek midir?.

Müsaade buyurursanız asıl meseleyi bu yondan incelemek gerektiğine kaniim. Komutan otomobiline binmiş, subay arkadaşların ailelerine gitmiş ve onlara ricada bulunmuş veyahut tehdit etmiş; bendeniz bu noktaya mâtuf olan şahadetlerin, lehte de olsa, aleyhte de olsa üzerinde durulacak bir keyfiyet olmadığına kaniim. Nihayet komutan o subaylar üzerinde

tehdidini olduğu gibi ikaa kaadir değildir. Ve esasen viedanını da bu kadar suiistimal edecek bir durumda telâkki edilemez. Fakat sayın arkadaşlarımız, hâdisenin özünü, mihverini, ruhunu ve mihrakımı teşkil eden keyfiyet şudur: Bingöl'deyiz. Ankara'da, İzmir'de, Bolu'da, Konya'da, İsparta'da, Aydın'da değiliz (Soldan alkışlar) 33 vatandaşın bir valinin arzusu ve bir kumandanın emriyle kurşuna dizildiği bir ile yakın olan bir ildeyiz. Ve bu acıyı yakinen içlerinde ve üzerlerinde taşıyan bir ilin komşusuyuz. Evimizdeyiz, değil vali, jandarma geliyor elinde süngüsü, evimizde misafirdir, ikram ettik. Fakat o diyor ki; valinin emri var, fermanı var; siz reylerinizi Halk Partisine vereceksiniz, vermediğiniz takdirde neticeyi bilirsiniz ya, bu muntakada kanun harici, viedan harici, adalet harici neler ve neler olur. Geçen misalleri meydandadır.

Arkadaşlar, elbette o köy, bu hitap karşısında toplanmak, düşünmek ve reyini kullanırken, sandıktan çıkacak neticeye göre o köy hakkında zecri bir kararın, şiddetli bir kararın çıkıp çıkmayacağını düşünmek zorundadır. Böylece bunu düşünmek mecburiyetindedir. Ve bunu düşünenlerin başında da muhtar gelecektir, köyün ileri gelenleri gelecektir. Şerrine lânet diyeceklerdir, bunlara rey vermek zorundadırlar. Çünkü sonunda teheir var. Tehdidi ikaa kaadir bir idare vardır, diyecek ve böylece rey verecektir. İşte kardeşlerim, mesele, korku salma mümkünmüdür, korku salınmış mıdır, korku salınmasını bir defa Tutanakları İnceleme Komisyonu kabul etmiş, tahkikat evrakı da bunu müeyyittir. Korku, terhip ve tehdit vardır. Aynı zamanda tehdidi ikaa kaadir. Bir idare vardır. Bu gibi hâdiseler de 1943 yılında o havalide cereyan etmiştir. Şu halde tehdit de ika edilebilecek durumdadır. İdare kimdir, oradaki iktidarın adamlarıdır. Bir idarede iş başındaki adamlar, elemanlar bütün köylerde dağılmışlar ve bunun neticesinde ise yapılan tehdit hakikata inkilâp edecek kuvvettedir. Bunların hepsi hayat me-mat meselesidir. Bunu düşünmek mecburiyetindedir. Böyle olunca işte o zaman bu baskı hedefine varıyor, bu tazyik hedefine varıyor demektir. Tazyik hedefine varınca millî irade olduğu gibi tecelli etmiyor demektir. Millî irade pürüzsüz bir surette tecelli etmiyor demektir. Biz Seçim Kanunıyla millî iradenin her türlü

tesirden, her türlü tazyikten, her türlü müdahaleden âri bir surette teminat altına alınmasını istedik. O teminat sıfır edilebilirse şu halde millî irade olduğu gibi tecelli etmemiştir. Millî iradenin tecelli etmeyişinden dolayı bu arkadaşlar aramızda bulunamazlar. Bendenize vaziyet bundan ibarettir. Filhakika küçük bir misal; rüşdünü ispat etmiştir, buyurdular. Avni Doğan arkadaşım, Ankara Milletvekili olarak Yüksek Huzurunuzda arz edeyim ki, Ankara Vilâyeti dahilinde idarenin, üstü kapalı tesir ve müdahaleleri olmuştur. Meselâ Kızılcahamam kazamızı düşününüz vilâyet orada 3 adet çeşme yaptıracaktı fakat 43 köye kamyonlarla su boruları taşındı ve bunlara : İşte bakınız Hükümet, köyünüze çeşme yapacaktır, binaenaleyh reyinizi falan partiye vermeniz lâzımgelir diye zımnen telkinde bulunuldu. Fakat halkımız burada böyle tesir ve müdahalelere ehemmiyet verecek vaziyette değildi. Hattâ bu gibi çeşmeler, su boruları gibi yardım bahsinde kendilerine uzanan elleri dahi bir vazife telâkki ederek onlara o kadar kendisini verecek seviyede değildir. Nitekim Kızılcahamam'da Demokrat Parti kazanmıştır, fakat Kızılcahamam'la, Ankara'yla, Aydın'la, İzmir ve İstanbul'la, Bingöl'ü aynı hava içerisinde mütalâa etmeye, tazyiklerin aynı netice vereceğini düşünmeye realite olarak imkân ve ihtimal olmadığını arz ederim. (Soldan alkışlar).

BAŞKAN — Abdullah Gedikoğlu.

ABDULLAH GEDİKOĞLU (Ankara) — Vazgeçtim efendim..

BAŞKAN — Yusuf Aysal.

YUSUF AYSAL (Kütahya) — Vazgeçtim.

BAŞKAN — Bekir Oynaganlı.

BEKİR OYNAĞANLI (Afyon Karahisar) — Ben de vazgeçtim.

BAŞKAN — Celâl Yardımcı.

CELÂL YARDIMCI (Ağrı) — Arkadaşlar, demin Osman Şevki Çiçekdağ arkadaşımız viedanının sesiyle buraya geldim dediler. Viedanlar dile geliyor, ben de aynı viedanın tesiri altında huzuruza çıkmış bulunuyorum. Arkadaşlar bir ceza hükmü karşısındayız. Binaenaleyh hâdiseleri hiçbir zaman delâletlerle, kıyaslarla hükme bağlamıya hakkımız yoktur. (Bravo sesleri). 33 vatandaş filân yerde kurşuna dizildi. Fakat Türkün unutmıyan intikamı ve

Türkün ünütmiyan kanunu gene onların yakalarından tuttu ve hükmünü iera etti.

Arkadaşlar; Bingöl bu mintakaya yakındı dediler. Ağrı bu mintakanın içinde idi, Tunceli tam bu mintakanın göbeğinde idi. Fakat Seçimi Demokrat Parti kazandı. Kanunların hükmünün icrasını isteyenler, kanunlar kadar, kanunun hükmünü yerine getirmek hususundaki vicdan, hürriyet ve cesaretlerini hareket ettirenlerdir. Şu halde bugün hâdiseleri hiç bir zaman dalâletlere, kıyaslara kaptırarak muhakeme ve tetkik edemeyiz. Mücerret ve müstakil olarak tetkik etmek mecburiyetindeyiz. Mücerret ve müstakil olarak tetkik etmeye mecbur olduğumuz bu hâdise Bingöl'de vukua gelen seçim sonunda Halk Partili namzetlerin almış oldukları rey sebebiyle Meclise iltihaklarının meşru olup olmadığıdır.

Arkadaşlar, diğer unsurlardan sarfı nazar, yalnız valinin yapmış olduğu baskıya temas edeceğim. Diyolar ki, vali baskı yapmıştır. Bu baskı seçimin selâmetini taallüle uğratmış ve şu suretle vatandaş iradesinin serbest olarak izharına mâni olmuştur. Biraz evvel öğrendiğimiz rakamlara göre, 16 000 rey Halk Partililer ve 9 000 rey de Demokrat Partililer kazanmıştır. Şu halde eğer bu baskı seçimi ifsat eder, reylerin serbestçe kullanılmasına mâni mahiyette ise bu 9 000 kişi nasıl olur da bu baskı dışında reylerini izhar edebilirler. (Sağdan; gürlütüler, bu kıyas değil mi sesleri). Kaldı ki 16 000 reyın Halk Partisi lehinde tecelli etmesinden gayrı arada yedi bin fark... Bu baskının tesiri altında Halk Partisi tarafına iltihak ettiğini ispat mecburiyetindeyiz. Yani bu yedi bin şahsın teker teker, türlü tazyik ile ifsat edilmiş olduğunu, biraz evvel arkadaşımızın temas ettiği veçhile reyinin kerhen, gasp yolu ile elinden alınmış olduğunu ispat edemedikçe siz heyeti muhteremeniz, vâzn kanun olarak aksine rey ita buyuramazsınız. (Onu biz biliriz sesleri).

Arkadaşlar, şu halde, şu halde arkadaşlar, valinin bir baskısı vardır, bu baskı bâzı reylerin C. H. P. lehine iltihak etmesini intaç etmiştir. Arkadaşlar, takdir buyurursunuz ki, ceza dâvalarında, hukuk dâvalarında bazan hâkim birçok hâdiseler karşısında kalır, fakat hâdisede kanaat sahibi olmasın rağmen fıkdanı delâil yüzünden hükme bağliyamamak vaziyetin-

de kalır. Bu itibarla bendeniz şunu sarahaten arz etmek isterim ki, C. H. P. lehine tecelli eden yedi bin rey farkın tazyik tsiri altında vukua geldiği ispat edilemedikçe ki ispat edilmiş değildir, dinlenen 60 kişi, 600 kişi veya 1 600 kişinin reyini ifsat edilmiş olmasından diğerlerine teşmil etmek imkân ve ihtimali yoktur.

Hukuk böyle bir kaideyi hiçbir zaman teeviz etmez. Şu itibarla vâzn kanun mevkiinde, bir ceza hükmü ihdas mevkiinde olduğunu hatırlatırım. Sizi Türk ve İslâm hukukunun ... (Soldan bir ses, hâkim var).

Hâkimin delilini dinledik. Hâkimin şehadetine taallük eden meseleyi sarahatle dinledik. Delillerin tahliline geçmiyorum. Teşmil noktasından teker teker sabit olmadığına göre Türk ve İslâm hukukunun şaşmaz bir kaidelerini burada arz etmek isterim. O kaide şudur:

Hüküm verme mevkiinde olanların ceza yolu ile düşecekleri hata, beraet yolu ile düşecekleri hatadan daha ağırdır.

Arkadaşlar, şu kıyas ve delâletler yolu ile C. H. Partisinin lehinde vukubulan mazbatayı reddetmek ceza yolu ile düşülecek hatayı vücud getireceği kanaatiyle seçim mazbatasının tasdikına müsaadenizi rica ediyorum. (Bravo sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Avni Yurdabayrak .

AVNİ YURDABAYRAK (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlar; Osman Şevki Çiçekdağ arkadaşımızın vukufu ile izahından sonra söz almıştım. Bu defa Celâl Yardımcı arkadaşımın yeni bir içtihat ile ortaya çıkmasından dolayı tekrar söz alıyorum. Daha evvel arkadaşımın bir ceza dâvası karşısındasınız, diyor. Acaba bunun mağdurları kimlerdir? 30 bin seçmeni bulunan Bingöllüler mi? Yoksa Halk Partisi adayları mı? Bunu anlıyalım. (Bravo sesleri alkışlar.) Esasen aynı sözleri daha evvel muhalif arkadaşlar da söylemişlerdi, delil aramışlardı. Delilin altmış sahifeden fazla evrak içinde mündemiç olduğunu daha evvel izah ettik. Burada onlardan bâzılarını okuyacağım. İşte bir sorgu yargıcının açık ifadesi:

«Meclisin feshini mütaakip Düşünsel yoklamalara iştirak etmek üzere Bingöl'e gelmeden evvel Rollâs'a telgraf çekmiş ve evinde misafir olacağını bildirmişti, bunun üzerine ev hazırlandığı gibi garnizon komutanı Tümgeneral

Gürkanyak'ta günü gününe Genç'le muhabere yaparak Genç'teki depo müdürü üstğ. (ismini hatırlamıyorum) telefon ederek trenden misafiri çıkacağını kendisini karşılmasını bildirmiş ve o günlerde topçu atışı yapılacağı bahanesiyle topçu alayı garnizon dışına ova istikametine mevzi almış ve o güne kadar şehir dışındaki talimgâhta talim yapan asker de talimgâhını değiştirerek sabah akşam şehrin ana caddelerinden geçerek yeni talimgâha gitmeye başlamıştır. Bu sırada Bingöl'de bulunan C. H. P. müfettişi Müştak Bey de tümen komutanının makam otosu ile şehri dolaşmakta ve garnizonu tümen komutanı ile beraber gezmekte bulunmuştur. Tuhaf bir tesadüf yine Bingöl'de bulunan Demokrat Parti müfettişi (seçim sırasında Elâzığ'da öldüğünü işittim ismini bilmem) bir hâdise münasebetiyle çarşı içinde polisler tarafından yakalanarak karakolda takibata başlanmıştır. Bugünlerde Feridun Fikri Bingöl'e gelmiş ve vali, tümgeneral il seçim kurulu başkanı tarafından merasimle karşılanmış general kendisine muvaffakiyet teminni etmiş. Vesaire..

Buna mümasil bir sürü daha tazyik ifade eden hâdiseler.

FEVZİ AKTAŞ (Kars) — Sonu?

AVNİ YURDABAYRAK (Zonguldak) — Sonu geliyor. Yedinci sayfada bir şahıs başından geçen hâdiseleri anlatıyor. Hep başından geçen hâdiseleri anlatıyorlar. Bizim gibi başından hâdise geçmiş, buraya gelememişler. Fakat şahit olarak beyanda bulunmuşlardır.

İşte yedinci sayfada Bahaddin Bağış adında müstakil bir vatandaş şöyle diyor: 1950 Milletvekili seçiminden 4 gün evvel Solhan'dan Bingöl'e gelirken şehrin altında vali Naci Rollas, tüccar Ali Metin, C. H. P. adayı F. Fikri Düşünsel'e rastladım. Tüccar Ali Metin valiye hitaben beni göstererek: bu adam Halk Partili idi şimdi Demokrat olmuş dedi. Bunun üzerine vali: namussuz, pezevenk Halk Partisine rey vermezseniz sizi asarız, keseriz ve sürgün ederiz dedi. Ali Metin tekrar valiye bu adamlar zaten isyankârdır üç amcası da emekli yüzbaşıya ayrılmış Bitlis'e götürüp astık, dedi. Vali bu sefer yine Halk Partisi kazandığında bunlara yine öyle yaparız akılları başlarına gelir diyerek haydi siktir oradan, defol git Demokrat Parti hırsızların partisidir. Diyerek koğdu.»

Soruldu, seçimlerde oyunu Demokrat Partiye verdiğini söyledi.

Şimdi arkadaşlar, bu kadar vazih bir şekilde gerek oraya tahkikata giden 3 arkadaşın yaptıkları raporla Halk Partililer de, kendi noktai nazarlarına göre muhalif olmalarına rağmen gerek münferit vakıaların bir çoğunda ve gerekse baskı ve tehdit gibi heyeti umumiyeğe şâmil ve asıl neticeye müessir bir durumu ayrı ayrı kendi fezlekeleriyle tezahür ettirmişlerdir.

Vaziyet böyle olunca Celâl Yardımcı arkadaşımız da pek âlâ bilirler ki, bir hâdiseyi tahkik ederken yüz binlerce şahit dinlenmez, bunlar heyeti umumiyeğe bir kanaat verir, bu kanaat da hâkimin büyük takdirine muzaftır. Biz de burada, bir mahkeme mevkiinde bulunuyoruz.

5545 sayılı Kanun son sözü Meclise vermiştir. Oradaki ve şimdi muhâdefette bulunan eski iktidarın Yüksek Seçim Kurulunun seçim mahkemesi unvanını almaktan kaçınmaları neticesi olarak bu salâhiyeti sizlere veriyor. Onun için dâva bir ceza dâvası değildir. Bir hukuki dâva karşısındayız. Bu hukuki dâva sizin serbest ve hakikaten hakşinas takdirlerinizle sona erecektir. Şu veya bu tesir altında birine avantaj vermek emelinde değiliz. Burası bir darülâceze değildir. Vazı kanun mevkiinde bulunuyoruz. Yirmi bir milyonun mukadderatiyle uğraşacağız. Şu veya bu şekilde hâdisenin mahiyeti hukuki veya cezai olur. Bu işe lâyük insanlar buluncaktır. Mütemadiyen tekrar eyledik. 5545 sayılı Kanun, bunu âmirdir. Kanunu çiğniyerek buraya gelmeye hiç kimsenin hakkı yoktur. (Soldan alkışlar).

SIRRI ATALAY (Kars) — Aziz arkadaşlarım, hâdisenin hukuki cephesini Hamdi Şarlan ve Celâl Yardımcı arkadaşlarımız gayet iyi ve vazih olarak izah ettiler. Ben, tahkik heyetinde bulunan bir arkadaşımız sıfatiyle deliller üzerinde tahlil yapmak istiyorum. Sayın Avni Yurdabayrak arkadaşımız, gönül isterdi ki, burada bitaraf olarak ifadede bulunsunlardı. Kendileri burada bir yargıcın ifadesini okudular fakat maalesef bunun son satırlarını okumadılar. Eğer dosyayı bana verirlerse, tahkikatta şöyle yapılmıştır, böyle yapılmıştır diyen arkadaşın son satırlarındaki ifadelerini de size arz edeyim:

İhsan Tipigil, akşam üzeri kendisinin ifade-

sine müracaat ettiğimiz zaman mehil istedi. Biz de bir gün mehil verdik. Ertesi günü uzun bir ifadede bulundu. Aynı gün Demokrat Parti Başkanı ve bu itirazı yapan Zihni Taşkıran da bir istida verdi. Bu ifadenin ve bu istidamın ibareleri, hattâ virgülleri birbirinin aynıdır. Kendisine şu suali sorduk; Sizin vali ile aranız açık mıydı? Hem de şiddetli surette vali ile aramız açıldı dedi. (Bu ifadesinde aynen böyle deniyor) (Soldan gürültüler) (Sağdan devam sesleri) Bir ceza veya bir hukuk mahkemesinde bir şahidin ifadesi üzerinde durmak o mahkemenin biraz da vazifesidir. Lehte veya aleyhteki şahadet dolayısıyla hâkim şahidin taraflarla münasebetini araması yargılamamın icaplarından. Avni Yurdabayrak arkadaşımız da yargıçlık yapmışlardır bunu pek iyi bilirler. Şahidin aleyhinde şahadette bulunduğu adam ile aralarındaki münasebeti bilmek ve derecesini öğrenmek zannederim en iyi yoldur. Yine İhsan Tipigil seçime takaddüm eden gece yani 13 Mayıs gecesi saat 12 sıralarında kahvede bulunuyordum. Demokrat Parti İl İdare Kurulu Başkanı Zihni Taşkıran bana geldi, askeriyenin seçimlere müdahale edeceğini söyledi. Ben de derhal işe vaziyet ettim. Dikkat buyurun. Bir sorgu hâkimi ben işe vaziyet ettim, diyor. Müşteki Demokrat Parti İdare Kurulu Başkanı. Sorgu hâkimleri C. Savcısı bulunmadığı veya C. M. usulünün tasrih ettiği hallerde ancak müdahale edebilirler. Demek oluyor ki, bu arkadaş bitaraf değildir. şahadetinin muteber olarak kabul edilmemesi lâzımdır.

Mustafa Akalın arkadaşımız da İl hukuk hâkimidir. O da hemen hemen aynı şekilde ifadede bulunuyor. C. Savcısı Esat Yunatçı Demokrat Parti tarafından şahit gösterilmiştir. Esat sarîh olarak buradaki ifadesinde: Bingöl seçimlerinde tam olarak Seçim Kanunu tatbik edilmiştir diyor. Neticede en ufak bir tazyik, bir baskı yoktur, diye ifadede bulunmuştur. İşte size bitaraf bir şahit. (Sağdan gülüşmeler). Bunlar müşteki tarafından gösterilmiş şahitlerdendir. C. Savcısı aynen bu şekilde ifadede bulunuyor.

Yine Sayın Avni Yurdabayrak, Jandarma Komutanlarının birçoğu baskı ve tazyikte bulunmuşlardır, diyor. Müştekinin 43 maddelik şikâyetinde bundan hiç bahsedilmemektedir. Bilmemki Avni Yurdabayrak arkadaşımız bunu

tahkikat evrakının neresinden çıkardılar.

Demokrat Parti oylarının kaldırıldığından bahsettiler. Süleyman Bey de tahkikat heyetinde bulundular; böyle bir şey yoktur.

Yine arkadaşımız; iki milletvekilini mi yoksa 30 000 nüfuslu Bingöllüleri mi nazarı itibara alacağız diyor. Aziz arkadaşlarım; biz Bingöl'e gittiğimiz zaman Halk Partisine 16 000 rey vermiş olan vatandaşlardan bir tanesi çıkıp da reylerimiz gasbedilmiştir, biz Demokrat Partiye rey verecektik, fakat tazyik altında, şiddet altında bu tazyikim, şiddetin mânevi tesiri altında kalarak reylerimizi Halk Partisine verdik demediler. (Soldan gürültüler, dediler sesleri) Müsaade buyurun arkadaşlar, bir tek şahıs çıkıp da reylerimizi Halk Partisine vermişiz demediler.

Sayın arkadaşlar, biliyorsunuz ki, tahkikat için bizi oraya gönderdiniz, ifade aldık, bize bu şekilde ifade verdiler. Biz aldığımız ifadeleri hulasaten arz ediyoruz. Sayın Kemal Özçoban, Şeyh Ebubekir Sönmez'in baskı altında kaldığını ifade ettiler. Hayır arkadaşlar Solhan'daki Şeh Ebubekir'in ifadesinde valinin kendisine tazyik yaptığının dair bir işaret yoktur. Asla böyle birşey söylememiştir. Ve hattâ propaganda yapmadığına dair burada sarîh olarak ifade vermiştir. Solhan İlcesinin bulunduğu havali, esasen Şeh Ebubekir bu havalide nüfuzludur ve seçmenler üzerinde tesir eder, vali onun ayağına kadar gitmiştir, Zihni arkadaşımız bu şekilde ifade veriyor, keza birçok şahıslara vali tazyik etmiştir, bunlarını isimlerini Şeh Ebubekir biliyor, bu isimleri size mahallinde Şeh Ebubekir verecektir. Şeyh Ebubekir'i müşteki mevkiine çıkarıyor da bize yeminli ifadesinde valinin bigûna tazyikte bulunmadığını, parti işi de mevzu bahis olmadığını söylemiştir. Müsaade buyurursanız ifadeyi okuyayım.

AVNİ YURDABAYRAK (Zonguldak) — Yirmi üçüncü sahifede valinin jandarmasını oku.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Sırası gelince okuyacağım.

Şeyh Ebubekir 60 ncı sahifede. «Andiçiriler soruldu. Seçimlerden önce C. H. Partisi adaylarından Feridun Fikri Düşünsel ve Mustafa Nuri Okçuoğlu ile beraber bizim köye geldiler ve beraber Solhan'a geldik. Vali ile görüştük. Vali her hangi bir şekilde beni tehdit etmedi ve tazyikte bulunmadı ve C. H. P. sine rey vermek ve lehinde hareket etmek için teklifte bulunmadı.

Şikâyetle ismini benim bileceğim ve C. H. P. den ayrıldığı için mahkemeye verileceği söylenen bir şeyh hakkındaki, hususatta da hiçbir malûmatım yoktur. Ben köylülere C. H. Partisi lehinde hareket etmeleri için haber göndermedim ve halen hiçbir partiye mensup değilim. Sorumlu, şahsan kendisine ne tazyik ve ne de tehdit ve teklif valinin tarafından yapılmadığını hali duyduğuna göre valinin haricen bu işleri yaptığını duyduğuna söyledim.

İşte Solhan İlcesinde nüfuz sahibi olduğu söylenen Şeyh Ebubekir'in ifadesi budur.

ŞEVKE MOCAN (Tekirdağ) — Seçim günü alâkadar Yargıca ve savcılara bütün bu taz-yıklar hakkında müracaat ve şikâyet olmuşmudur, ve şikâyet nedir?

SIRRI ATALAY (Kars) — Seçim günü ve seçimlerden önce olmamıştır.

27 Nisan 1950 tarihinde İl İdare Kurulundan Sait Elçi Yargıtay Başsavcılığına ve Demokrat Parti merkezine telgraf çekerek Valinin Halk Partisi idarecileriyle propagandaya çıktığını şikâyet etmişlerdir.

Yine Kemal Özçoban arkadaşımız Bahçe köyünde valinin tazyik ve tehditte bulunduğunu beyan ettiler. Bahçe köyünde müsteki bize bir tek şahit gösterdi. İfadesine müracaat ettiğimiz bu şahit valinin köylerine gelip tazyik ve baskı yapmadığını ifade etti. Yine sayın Kemal Özçoban arkadaşımız Azizyan ve Haçyan köylerine valinin gidip tazyik yaptığını ifade buyurdular. Azizyan ve Haçyan köylerinde baskı yapıldığına dair elimizde hiçbir delil yoktur. Ve hiçbir kimse bu hususta şahadette bulunmamıştır. Kemal Özçoban arkadaşımız jandarınaların tazyik ve baskı yaptığını ifade buyurdular. Valinin bölüklerle, jandarma ile tazyik ve baskı yaptığı 18 . V . 1950 tarihli dilekçede yazılıdır. Fakat tahkikatta dinlediğimiz bütün şahitler.. (Valinin kendi ifadesine göre) tohumluk buğday ihtiyaçlarının mahallinde tesbiti için gittiğini tasrih ediyor. (Soldan güürtüler ve alkışlar) Müsaade buyurun Vali Karlıovanın Bahçe, Oyunuk köylerine, Kiği'nin Şirnan, Ağa, Darabi köylerine ve Bingöl'ün Kös köyüne gitmiştir.

Üzerinde duracağımız mühim meselelerden ve noktalardan birisi de şudur : Vali dendiği gibi bütün köylere, kazalara birer birer ayrı ayrı gitmiş değildir. Gittiği yerler şunlardır : Genç İlçesinin ilce merkezi, Karlıova'nın ilce merkezi

ve Solhan'ın ilce merkezi ve beş altı köy. (Kâfi değil mi?

Şimdi 23 ncü sayfada ifadesine müracaat edilen ve bu altı gün içinde Valinin refakatinde bulunan jandarma eri Mustafa Gedik'in ifadesi: (Yeter sesleri) Efendim, ifadesini okuyun, dediler de. (Devam devam sesleri)

Bâzı köylere uğrayıp Bingöl'e döndük. Giderken yanımızda Feridun Fikri yoktu. Buradan çıkınca Fahr'ana vardık. Orada biraz kaldıktan sonra Karlıova'ya doğru hareket ettik. Fahr'ın'dan ayrılınca tahminen 10 dakika mesafede bir yerde uzun boylu esmer kır sakallı atlı bir adamla karşılaştık. Vali bu adamla ayak üstünde konuşarak sen buralarda propaganda yapıyormuşsun bu hal devam ederse ağzına sığarım dedi. O adam da inanmayın bunlar iftiradır, dedi. Fakat propagandadan ne kastedildiğini anlıyamadım. Bu konuştuğumuz yer Kös Köyüne uzaktır. Oradan Karlıova'nın Göynük Bucacağı'na vardık. Gece Halkevinde kaldık. Burada vali gece halkla konuştu. Neler konuştuğunu bilmiyorum. Ertesi sabah Karlıova'nın Toklavan Köyünden geçerek Karlıova'ya vardık. Toklavan Köyünde attan dahi inmeden köylülerle konuştu. Köylünün hatırını sordu, seçim ve parti mevzuunu konuşmadan ayrılıp gittik. Geceyi Karlıova'da geçirdik. Kaymakam evinde vali misafir kaldığı için kimler konuştuğunu ne konuştuğunu bilmiyorum. Ertesi sabah aynı ilcenin Sağnıs ve diğer iki köyüne uğradık Sağnıs'da Şeyh Mahmud'un evinde iki saat kadar kaldı. Yanında bulunmadığımız için neler konuştuğunu bilmiyorum. Diğer iki köyden geçerken yine attan inmeden etrafına toplanan köylünün hal ve hatırını sorarak ve seçim ve parti mevzuuna temas etmesizin ayrılıp Kiği'nin ismini bilmediğim bir köyüne gittik burada geceyi Hasan isimdeki adamın evinde geçirdik. Orada vali beyle aynı odada oturmadığımız için neler konuşulduğunu bilmiyorum. Fakat köy halkı gelip vali beyi ziyaret ediyordu. Hasan Beyin evine varmadan önce Kiği'nin de iki üç köyünden geçtik. Vali bu köylerde inmeden köylü ile ayak üstü konuştu. Fakat hiçbir propaganda yapmadı. Yalnız Hasan Beyin evinden kalkıp Bingöl'e gelirken Şerafettin Dağları civarında Kiği köylüsü olduğunu öğrendiğimiz üç kişi arkamızdan geliyorlardı.

Bizimle birlikte gelen ve Kiği köylülü olup ismini bilmediğim bir adam bunlarla konuştu. Bu adam bilâhara Vali Beyin yanına kadar giderek bu adamların Demokrat Partiden dönüp C. H. P. ye geçtiklerini söyledi. Bunun üzerine bu üç adam vali beyin yanına kadar giderek vali kendilerine pek iyi bu işin neticesini sonradan öğreneceksiniz. Nasıl isterseniz o şekilde yapınız dedi. Ben bu konuşmalardan valinin parti mevzuunda önce bu adamlara kızmış olduğunu ve bu adamların da bu kızgınlığı gidermek için gelmiş olduklarını anladım. Vali atlı olarak köylere çıktıkça her halde bizi beraber götürüyordu. Bu ilk baharda bahsettiğim bu gezmeden gayri bu mıntakaya bizimle gitmedi. Kanaatindeyim. Ben bir buçuk, iki seneden beri bu mıntakada bulunmaktayım. Süvari eri olarak bütün mıntakayı tanyorum. Ve her köye gitmişimdir. Köylü ile yaptığım konuşmalarda köylüler Demokrat Parti mensuplarına valinin av tezkeresi vermediğini ve Demokrat Parti mensuplarının şikâyetlerinin kabul edilmediğini ve işlerinin geç görüldüğünü veya görülmediğini şikâyet makamında söylüyorlardı. Fakat bunun dışında vali ve diğer memurların köylüyü Demokrat Partiden çıkmadıkları takdirde ve C. H. P. ye rey vermedikleri takdirde kendilerinin sürüleceği, idam edileceği veya her hangi bir tazyik karşısında bırakılacakları yolunda tehdit edildikleri hakkında hiçbir şikâyet ve sızlanma duymadım. Yalnız Fahran Bucağı Müdürünün halkı bu hususta tazyik ettiği söyleniyordu. Bununla beraber halkın bir çoğu da Vali Bollas'tan memnundu dedi. İfadesi okunduktan sonra imza edildi. İşte vali ile beraber tazyik ve baskı yapıldığı iddia edilen köylere giderek tazyikin nasıl ve kimlere yapıldığını ifade etmediği anlaşılan ve bitaraf bir halde Bingöl... (Soldan, küfür etmiş) Bir kişiye sövmesinin seçimlere müessir olup olmadığını süphesiz Yüksek Heyetiniz takdir eder.

Bir arkadaşımız, ismini hatırlamıyorum, Yüksek Heyete, tazyik ve baskı neticesinde dövülen ve kendisinde darp âsarı görülen kimse var mı? Diye sordu. Kiği'nin Bilece Köyünden Hasan Alkan isminde birisinin sandık başından zorla atıldığı iddiası vardır. Adı geçen Hasan Alkan celbettik, yeminle dinledik. Hasan Alkan kendi ifadesinde sarîh ve katî olarak asla kendisine baskı yapılmadığını sandık başından

atılmadığını ifade etmiştir. Şimdi görülüyor ki tazyik diye iddia edilen şey hiçbir zaman ispat edilememiştir. Fakat baskı vardır diye şikâyet edilip dinlenen şahitlerin karşısında bir o kadar da karşı tarafta şahit var. Bunların hangisinin ifadesine itibar edeceğiz.

BAHADIR DÜLGER (Erzurum) — Sizin kine...

SIRRI ATALAY (Devamla) — Bizimkine itibar ediniz diye bir iddiamız yoktur.

ÂTIF TOPALOĞLU (Ordu) — Bir sual soracağım.

BAŞKAN — Arkadaşımız sözcü değildir.

ÂTIF TOPALOĞLU (Ordu) — Tahkik heyetinin üyesidir.

BAŞKAN — Sözlerini bitirsinler sorarsınız.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Şikâyet mevzuu teşkil eden 43 maddeyi nihayet iki esasta toplanmış bulunuyoruz. Birisi; vali ve idare makamlarının yaptığı baskı, ikincisi de seçim muamelelerine mütedair bâzı yolsuzluklar. Tutanaqları İnceleme Komisyonunda Bingöl hâdise-i konuşulduğu zaman Sayın Kemal Özçoban, büyük bir heyecanla, sandıklar suya atılmış ve neticeler değiştirilmiştir, bunları Halk Partisi kasten yapmıştır, buyurmuşlardı. Ve bunun üzerine ısrarla tahkikatı istemişlerdi. Tahkikat yaptık; müşteki Zihni Taşkiran Kiği'nin iki köyünde sandıkların suya atıldığını iddia etti ve bunun delilini Kiği Demokrat Parti İlece Başkanı Şakir Pilte'nin vereceğini söyledi. Şahidin ifadesine müracaat ettiğimiz zaman, Kiği'nin bir tek (Himsor) Köyünde bir sandığın suya atıldığını ifade etti. İşte takdir buyurunuz; müşteki iki köy iddia ediyor, delil olarak verdiği şahıs, köyü bire indiriyor. Himsor Köyünün evrakını tetkik ettik. Nezih Demir ve Azmi Atillâ adında iki kimseyi dinledik, ki, ifadeleri tahkikat evrakının 32 nci sayfasındadır, sandık başkanı ile gelirlirken Şeytan deresinin sellerin tesiriyle bir insanın geçemeyeceği derecede yükselmiş olduğu görülmüş, diğerleri kalmışlar; fakat atlı bulunan Himsor Köyü sandık başkanı sandığı yetiştirmek maksadiyle dereyi geçmeye teşebbüs etmiş ve sular tarafından atı ile birlikte sürüklenmiş ve güçlüğüle kurtarılmış olduğunu beyanla işde hiçbir kasıt ve ihmalin bulunmadığını belirtmişlerdir. Ve burada üç arkadaş ve Demokrat Partiden olan Süleyman Na-

suhoğlu da beraber olduğu halde, bu neticeyi aldık. İşde kasıt ve ihmal mevcut değildir. Bu köyde Demokrat Parti 79 oy almıştır, hafızam aldatmıyorsa, Halk Partisi de ya 15 veya 18 rey almıştır. Demek oluyor ki, vâkı şikâyetler üzerinde maddi delilleri tetkik ettiğimiz zaman münhasıran ufak teferruat hataları gördük. Fakat maddi deliller dışında şahadet ile ispatı iddia edilen taziyik hususuna gelince, bâzı arkadaşlarımız vâzih olarak anlattılar; hukukta delil mevzuunda bunun değerini izah buyurdular. Bu husustaki iddialar üzerinde bir taraftan taziyik ve baskı yapılmıştır. bir taraftan taziyik ve baskı yapılmamıştır diyenler var, iki kısma ayrılmıştır, taziyik yapılmıştır, diyenlerin ifadesine ayrı ayrı müracaat edilmiş ve fakat onlar taziyik yapılmış ise de biz buna rağmen reyimizi Demokrat Partiye verdik demişlerdir.

Şu hale göre şiddet ve taziyikin yapıldığını kabul etmiş olsak bile bu şiddet ve taziyikin, baskının neticeye müessir olup olmadığı hususunda vicdanlarımız yoklayalım. Neticeye müessir mi? Biz bu taziyik ve tehdit altında kalarak rey attık diye ifade ediyorlar mı? Yalnız tahkikatın son günü, o da hususi surette getirilen üç şahıs bu şekilde ifade vermişlerdir.

Böylelikle millî bir irade ile tecelli etmiş bir hakkı bâzı şüpheler izale edemez kanaatindeyim. Takdir Yüksek Heyetinizindir.

ATIF TOPALOĞLU (Ordu) — Bir sual soracağım. Bingöl'de muhtar ve Meclisi idare seçimlerini kim kazanmıştır?

SIRRI ATALAY (Kars) — Bingöl'de belediye seçimini Millet Partisi, ilçeleri C. H. Partisi, muhtar ve genel meclis seçimlerini Halk Partisi kazanmıştır. Bingöl'de seçimlerin hiçbirini Demokrat Parti kazanmamıştır.

İZZET AKÇAL (Rize) — Hâkimlerin şahadeti okunmadı.

BAŞKAN — Kemal Özçoban okudu.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Sonu okunmadı isterseniz okuyayım: (İstemez sesleri).

BAŞKAN — Reşat Güçlü.

REŞAT GÜÇLÜ (Seyhan) — Aziz arkadaşlarım; Bingöl Milletvekilleri olan arkadaşlarımızın tutanakları hakkındaki Tutanakları İnceleme Komisyonu raporunun müzakeresi, kanaatimce bugün beri yanlış bir mecrada gitmektedir.

Görüyoruz ki, raporun kabul edilmesi, yani

bu arkadaşların milletvekilliklerinin tasdik edilmesi lehinde bulunan arkadaşlar, baskı yapılmadığı tezini müdafaa etmekte ve muhterem Heyetinizi buna inandırmaya çalışmaktadır. Raporun, yani bu arkadaşların milletvekilliklerinin reddedilmesi tezini ileri süren arkadaşlar da gayet şiddetli bir baskının olduğunu ve bu sebep dolayısıyla bu arkadaşların tutanaklarının reddi lâzımgeleceğini ileri sürmektedirler.

Rapordaki muhalefet şerhini dikkatle okuyalım: (Bir usul kanunu olan, 4545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanunu ile millet iradesinin tam ve kâmil tecellisi sağlanmak istendiğine göre, hâdise de bu cihetin temin edilip edilmediğini araştırmak lâzımdır). Raporun sonunda da (hukukta usul kanunlarına riayetsizlikte muamelenin noksanlığını intaç eder. Bingöl seçimlerinde kanununun âmir hükümlerine riayet olunmadığı cihetle Feridun Fikri ile Mustafa Okçuoğlu'nun mazbatalarının reddine karar verilmesi kanaatindeyiz) diyorlar.

Arkadaşlarım, bir noktaya nazarı dikkatini zi celbedeceğim. Hepimiz, daha doğrusu, herbirimiz, yurdun muhtelif yerlerinden geldik. Hangimiz kalkar da diyebiliriz ki, kendi dairei intihabiyemizde baskı yapılmamıştır? (Soldan bravo sesleri).

Aziz kardeşlerim, ben Seyhan'dan seçildim. Seyhan'da baskının daniskası yapıldı. O Seyhan ki, eski iktidarın üç tane Bakanı oranın milletvekiliydi. Halk Partisi Genel Başkanvekili de oranın milletvekiliydi. Bütün bunlara, yapılan bütün baskılara rağmen orada seçim bu şekilde tecelli etti, şurada seçim bu şekilde tecelli etti. Yani demek istediğim, muhalefet şerhi yazan arkadaşların tezini bir an için kabul eder ve Seçim Kanununun kendi anladıkları mânada bir usul kanunudur dersek netice ne olur? Ortada usulsüzlük bulunduğundan dolayı hepimizin seçimlerinin reddedilmesi icabeder. (Gülüşmeler, bravo sesleri)

O halde arkadaşlar, bizim seçim tutanaklarının tetkiki sırasında neye dikkat etmemiz lâzımgelir? Seçim Kanununda sarıh hükümler vardır.

Şu noktayı da tebarüz ettireyim. Biz çok garip bir durum karşısındayız.

Bingöl seçimleri, 4545 sayılı Seçim Kanununun gösterdiği derecelerin hepsinden geçmiş, seçimi bozacak bir sebep olmadığı neticesine varılmıştır ve nihayet bu arkadaşların tutanak-

ları Muhterem Heyetinize sunulmuştur.

Biz şöyle bir durum karşındayız: Bingöl seçimleri bu işi tetkika memur makamlar tarafından usulüne göre kabul edilmiş. Seçim, usulüne göre yapılmış, fakat tutanaklarının reddi veya kabulü mevzuubahistir. Biz seçimin iptaline karar verecek değiliz, tutanakların kabul veya reddine karar vereceğiz.

Bir seçim ki, yapılır ve usulüne göre yapılır, fakat usulsüzlük bakımından milletvekillerinin tutanakları reddedilir; ortada böyle bir durum vardır.

Ortada iki aded milletvekili mevzuubahistir. İkisinin de vaziyeti aynıdır. Muhterem Heyetinizin, birisi hakkında vereceği karar diğeri için de aynı olacaktır. Şu halde şöyle bir vaziyet hâsıl olmuştur: Seçim yapılmıştır, derecattan geçmiştir. İtirazların hepsi reddedilmiştir, usulüne uygundur, ama milletvekillerinin tutanakları hakkında menfi karar verilmiştir.

Aziz arkadaşlarım, bir noktaya daha işaret edeyim; idari baskı yapılmıştır, eşhedübillâh inanıyorum ki, en şiddetlisi, en ağır yapılmıştır. Fakat bizim üzerinde duracağımız nokta şudur: Bu idari baskı nereye tevcih edilmiştir? Eğer bu idari baskı seçimi idare etmekle muvazzaf olan adli cihaza tevcih edilmiş olsaydı, burada derhal tutanakları reddederdik ve mesele biterdi. İddia baskının seçmenlere müteveccih olduğu noktasında toplanıyor. Efendim, seçmenlere yapılan bir baskının ne netice verdiğini kimsenin bilmesine imkân yoktur. Seçim Kanunu yapılırken Demokrat Partinin ileri sürdüğü en esaslı tezlerden ikisi adli teminat ve kapalı hücre usulü idi. Biz kapalı hücrede vatandaş viedanı ile başbaşa bıraktığımız peşinen inanmış insanlarız. Binaenaleyh o hücreye giren her vatandaş, orada her hangi bir korku mülâhazasıyla reyini başka bir tarafa vermeyi asla akhna bile getiremez. Şayet başka bir tarafa vermiş ise o vatandaşın kendi temayülâtı da karşı tarafa demektir.

Baskının türlü türlü şekilleri vardır. Buradaki baskılar da, orada bulunan nüfuzlu zevata yapılmıştır, her vatandaşa teker teker yapılmıştır. Onlar da nüfuzlarını kendi çevrelerinde muayyen bir tarafa imale etmişlerdir. Bunun da Türkiye'nin her tarafında yapıldığını hepimiz yakından biliyoruz. Neticе ne olursa olsun, Seçim Kanununa muhalif kalan arkadaşlarımızı-

zın anladığı mânada bir Usul Kanunu olarak kabul edersek, vereceğimiz menfi reylerimizle kendi tutanaklarımızı da kendimiz reddetmiş oluruz. (Alkışlar)

BAŞKAN — Önergeyi okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Bingöl seçimleri hakkında lehte, aleyhte mütaaddit arkadaşlar söz aldı. Mesele kâfi derecede tavazzuh etmiştir. İnceleme Komisyonunun raporunun oya arzedilmesini teklif ederim.

Siird Milletvekili

Mehmet Daim Süalp

BAŞKAN — Kifayeti müzakere takririni oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

FERİT KILIÇLAR (Muş) — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Müzakereler hakkında ise müzakere bitti.

FERİT KILIÇLAR (Muş) — Bingöl'e mücavir bir vilâyet mümessili olmak sıfatiyle meseleyi aydınlatmak istiyorum.

BAŞKAN — Olmaz. Arkadaşlar, ilgili arkadaşların burada tüzük mucilbince savunma hakkı vardır. Fakat göremiyorum, bilmiyorum kendileri burada mıdır? (Sağdan yok sesleri) Yok. Şu halde onun adına savunacak arkadaşı var mı (Sağdan, yok sesleri).

O halde Tutanakları İnceleme Komisyonunun Bingöl seçimlerinin neticesinin kabulü hakkında ekseriyetle verilmiş olan raporunu reyinize arzediyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir, efendim, (Alkışlar)

Efendim, şimdi Feridun Fikri Düşünsel'in seçim tutanağını reyinize arzediyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Mustafa Nuri Okçuoğlu'nun seçim tutanağını reyinize arzediyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

BAŞKAN — Efendim, gündeme devam ediyoruz. Arkadaşların salonu terketmemelerini rica ederim. Görüşeceğimiz tasarı açık oyunuzaya sunulacaktır.

2. — *İstiklâl Harbi Mâlûllerine verilecek Para Mükâfatı hakkında Kanun tasarısı ve Bütçe Komisyonu raporu (1/58)* [1]

[1] Birinci görüşülmesi 20 nci Birleşim tutanağındadır.

BAŞKAN — İkinci görüşülmesidir. Madde-
lere geçiyoruz.

İstiklâl Harbi Mâlûllerine verilecek Para Mü- kâfatı hakkında Kanun

MADDE 1. — İlişik cetvelde ad, künye ve malîliyet dereceleri yazılı 2 subay ve 8 ere 397 sayılı Kanun gereğince verilecek ceman 1 500 liralık para mükâfatı, 1950 yılı Bütçe Kanunu-na bağlı (A) işaretli cetvelin Devlet Borçları kısmının 801 nci (Emekli dul ve yetim aylık ve ödenekleri) bölümündeki ödenekten verilir.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul buyuranlar... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanunu Maliye Bakanı yürütür.

BAŞKAN — Maddeyi kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Şimdi tümü hakkında açık oya müracaat ediyoruz. Tüzük hükümleri bunları âmir olduğu için arz ediyorum. Biliyorsunuz oylar üç renktir. Kabul beyaz, ret kırmızı ve müstenkif yeşil renktir. Kutular gezdirilecektir. Arkadaşlar tekrar ediyorum, kabul edenler. Beyaz. reddedenler kırmızı, müstenkifler yeşil oy kullanacaklardır.

Şimdi kutuları doluşturuyoruz. Lütfen reylerinizi istimal buyurun. Tekrar arz ediyorum. Beyaz rey kabul, kırmızı ret, yeşil müstenkiftir.

3. — *Konya Milletvekili Saffet Gürol'un, Göçmen Piyangosu tertibi hakkında Kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe Komisyonları raporları (2/36) [1]*

BAŞKAN — Birinci görüşülmesidir. Tümü hakkında söz isteyen var mı?

AHMET GÜRKAN (Tokad) — Muhterem arkadaşlar, Memleketimizin karşılaştığı en mühim dâvası olan göçmen dâvası ile alakadar bu kanuna bendeniz bir arkadaşımın bir fıkra, yahut bir kayıt ilâvesini teklif ediyorum. Bu

kanunla yapılmak intenen piyangono'nun bir defaya mahsus olması isteniyor. Halbuki bir defa değil, bu mühim dâvayı halledebilmek için piyangono'nun en az senede iki defa yapılması lâzımdır. Bunun için de bir teklif takdim ediyorum, kabulünü rica ederim.

BAŞKAN — Şefik Bakay; buyurun.

ŞEFİK BAKAY (Kırklareli) — Muhterem arkadaşlarım; Konya Milletvekili Sayın Saffet Gürol'un göçmen piyongosu hakkındaki Kanun teklifine Bütçe Komisyonunda muhalif kalan bir arkadaşınızım. Muhalefetimin sebeplerini izah etmeme müsaadenizi rica edeceğim.

Bendeniz bir göçmen diyarı olan Trakya'nın Milletvekillerinden biriyim. Her Trakyalı gibi göçmen ıstırabını çok iyi bilen bir arkadaşınızım. Hemen her Trakyalı ya bizzat göçmendir veya uzak, yakın birçok akraba ve dostları ana yuvalarından sökülüp atılarak göç etmek mecburiyetinde kalmıştır.

Muhterem arkadaşlarım; göçmen kardeşlerinizin derdi büyüktür. Bu zavallılara şimdiye kadar maalesef yardım edememiştir.

1293 göçmenlerinin birçoğuna hâlâ işledikleri toprakların tapuları verilmemiştir. Kötü bir iskân politikası yüzünden orman muntakalarına iskân edilmiş ve Orman Kanunu tatbiki yüzünden sefil, perişan kalmış on binlerce mübadil vatandaşlarımız mevcuttur.

1936 da gelen göçmenlerin bir çoğuna daha toprak bile tevzi edilmemiştir. Toprak tevzi ettik dediklerimizin bir çoğuna toprak değil, yalnız kuru bir tapu verilmiştir. ve toprağı olmadığı halde elinde tapusu vardır diyerek kendilerinden Arazi Vergisi istenen göçmenler vardır. Birçok yerlerde bir tarla muhtelif tapularla üç kişiye birden verilmiştir. Bu zavallılar da bu yüzden mahkeme kapılarında sürünmektedirler. Dairei intihabiyeme her gidişimde bu zavallıların acıklı durumu ile karşı karşıya bulunuyorum. Bana ağlıyarak, sızlıyarak dertlerini anlatıyorlar ve reyleri ile başına getirdikleri Demokrat Parti iktidarından yardım bekliyorlar.

Arkadaşlar; göçmen işi, bizim memlekette bir piyango keşidesi ile halledilecek bir dâva değildir. Bir defaya mahsus tertip edilen bir keşideden sağlanacak para Bulgaristan'dan gelecek yüz binlerce göçmenin en ufak bir ihtiyacını bile karşılayamaz. Bunun için bendeniz bir defaya mahsus olmayıp her yıl bir keşide olmak üzere

[1] 24 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.

beş yıl müddetle devam etmesini teklif ediyorum. Ancak bu suretle bu zavallıların ihtiyaçları kısmen olsun karşılanmış olur.

Muhterem arkadaşlarım, kanunun üçüncü maddesinde bu keşideden elde edilecek sâfi hasılat bir taraftan gelir bütçesine irat, diğer taraftan Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü Bütçesinin ilgili bölümüne ödenek kaydedilir, denilmektedir.

Arkadaşlar, Toprak ve İskân Genel Müdürlüğünün ne talihsiz bir umum müdürlük olduğunu sizler çok iyi bilirsiniz. Sabık iktidar zamanında bu umum müdürlük bir bohça gibi mütemadiyen el değiştirmiş ve nihayet son yıllarda expres kanunların biriyle ve on binleri aşan yüklü dosyalar ile Tarım Bakanlığına bağlanmıştır. Tarım Bakanlığının ise bu işte ihtisası ve tecrübesi yoktur. Bendeniz bu teşkilâtın bugünkü durumu ile bu muazzam göçmen hareketini iyi bir şekilde organize edeceğine kani değilim.

Arkadaşlar, toprak ve iskân işlerimiz en mühim dâvalarımızdan birisidir. Evinden barından edilen ve göçetmek zorunda kalan bu zavallı kardeşlerimizi çok kısa bir zamanda müstahsıl vaziyete sokmamız, ihtiyaçlarını süratle karşılamamız ve acılarını hiç olmazsa bu suretle hafifletmemiz icabeder.

Bunun için arkadaşlarım, hariçten gelecek göçmen ve mülteciyi, orman mıntakalarında yaşayan milyonlarca insanı iskân edecek bir Toprak ve İskân Bakanlığına ihtiyacımız vardır. Emin olunuz arkadaşlar, kurulacak bu yeni bakanlık mevcut bakanlıklarımızın bir kaçından çok daha mühimdir. Sıhhatli, gürbüz, çalışkan, bilgili ırkdaşlarımız geliyorlar. Onları şimdiye kadar yurdumuza gelen göçmenlerin durumuna sokmıyalım, hayal sukutuna uğramasınlar. Plânlı ve tedbirli hareket edersek memleketimize her bakımdan büyük kazançlar sağlamış oluruz. Bugün birçok memleketlerde göçmen bakanlıkları kurulmuştur. Almanya'da kurulan göçmen bakanlığı iki yıl zarfında doğudan batıya iltica eden on bir milyon Alman'ı iskân etmiş ve müstahsıl hale sokmuştur. Bu teşkilâtı biz örnek olarak alabiliriz, mütehasıslarından da istifade edebiliriz.

Bendeniz Almanya'dan bu işin organizasyon plânını getirttim. Bunları Hükümetimize yük-

sek huzurunuzda veriyorum, bu raporlardan faydalansınlar.

Arkadaşlarım bu işleri iyi bir şekilde organize edecek bir teşekkül kurulmadan keşidelerden sağlanacak parayı bugünkü teşkilâtın emrine verirsek teşkilât bağlı bulunduğu kanunların formaliteleri içinde göçmenlere vaktinde yardım edemeyecektir. Onun için bu paraların Cumhurbaşkanımızın koruyucu Başkanlığı altında Bulgaristan'dan gelecek göçmenlere yardım etmek maksadiyle kurulan «Göçmen ve mültecilere Türkiye Yardım Birliği» emrine verilmesini teklif ediyorum ve bu hususta üç önerge takdim ediyorum.

BAŞKAN — Efendim, tümü hakkında başka söz istiyen var mı?

FERİD MELEN (Van) — Sayın arkadaşlarım, ben de bu kanuna muhalefet şerhi verenlerden birisiyim. Buna rağmen bu kanun teklifini huzurunuzda getiren arkadaşuma teşekkür edeceğim. Mevzuun ehemmiyetini hepimiz biliyoruz. Göçmenler akın akın gelmektedir. Tarım Bakanı da bu hususta Bütçe Komisyonunda izahat verdi. O da hakikaten durumun çok feci olduğunu bildirdi. Her gün 800 muhacir gelmektedir. Gelenlerin adedi her halde Marta kadar 72 bini bulacaktır. Bunları iskân için paraya ihtiyaç vardır. Bütçede ise on bin lira vardır. Bir müddet sonra da bir milyon liralık bir ödenek teklifiyle geleceğiz dediler. Göçmen işi piyango ile, iane ile halledilecek bir dâva değildir. İş bu istikamette bırakırsak ırkdaşlarımızı ölümle pençeleşmeye mahkûm edeceğiz. Devletin süratle tedbir alması lâzımdır. Talep edeceği tahsisatın karşılığı olmasa dahi yüksek Meclis vermekte kusur etmeyecektir. Hükümetin ianeyi ve saireyi bırakarak başka tedbirler alması ve icabeden parayı Meclisten istemesi lâzımdır. Bunu ısrarla talep ve rica ediyorum. (Bravo sesleri)

REŞAD GÜÇLÜ (Seyhan) — Muhterem arkadaşlarım, eldeki mevcut Millî piyango kanunu bu idareye normâl aylık keşidelerden gayri fevkalâde keşideler yapmak hak ve salâhiyetini de tanımış bulunmaktadır. İdare istediği anda, istediği kadar fevkalâde keşideler de yapabilir. Bendenizin temennim şudur; yeni bir kanun kabul etmekle sadece mevcut kanunlarımızın adedini bir tane daha arttırmış olacağız. Meclis temennisi olarak, Hükümetten böyle bir piyango

yapmasını rica edersek, hükümet de bunu kabul edecektir ve yapacaktır. Kanaatimce ayrıca bir kanun kabulüne lüzum yoktur.

BAŞKAN — Oylarını kullanmayanlar lütfen kullansınlar.

Oy toplama muamelesi bitmiştir.

İZZET AKÇAL (Rize) — Arkadaşlarım, teklifte muhalefette bulunan bir arkadaşınız olduğum için söz almış bulunuyorum.

3670 sayılı Millî Piyango Kanunu bir yılda kaç defa piyango yapılacağını tasrih etmemiştir. Binaenaleyh icra mevkiinde bulunan arkadaşlar, istedikleri kadar piyango adedini çoğaltabilirler. Göçmenler için piyango tertibi suretiyle yeniden, daha fazla varidat temin etmek için hazırlanan bir kanunla bunun temin edileceğine kani değilim. Böylece bir varidat temin edilemez. Eğer göçmenler için mutlaka bir piyango tertip etmek icabediyorsa o takdirde böyle bir kanuna lüzum da yoktur. Karşılığı eşya olmak üzere menafii umumiyeye hadim cemiyetlerden birisi bir piyango keşide edebilir. Bunu arz için söz aldım.

BAŞKAN — Başka söz istiyen var mı?

SAFFET GÜROL (Konya) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Siz savunacaksınız galiba.

SAFFET GÜROL (Konya) — Evet efendim.

BAŞKAN — O halde daha evvel başka arkadaşlara söz vereceğim.

FERİD MELEN (Van) — Bakanlardan kimse yoktur. İhtizüğe göre bunların bulunması lâzımdır zannediyorum. (Ekseriyet yok sesleri).

MEHMET ÖZBEY (Burdur) — Sayın arkadaşlar, Kırklareli Milletvekili Şefik Bakay arkadaşımız ayrı bir göçmen Bakanlığı kurulmasını teklif ettiler. Ben ise bunun tamamen aleyhindeyim. Bütçemizi 88 bin memurdan 200 bin memura çıkardık. Yakında bir kanun tasarısı ile Yüksek Huzurunuzda geleceğim. Bence değil bir Bakanlık kurmak, Devlet Bakanlığının, Çalışma Bakanlığının, İşletme Bakanlığının ve Tekel Bakanlığının kaldırılmasını ve Ulaştırma Bakanlığı ile Bayındırlık Bakanlığının birleştirilmesi lâzımdır, bunu teklif edeceğim. Ayrı bir bakanlık kurulmasına asla taraftar değilim. (Alkışlar).

SAFFET GÜROL (Konya) — Muhterem arkadaşlar; Komisyonunda kanun teklifimin aley-

hinde şerh veren arkadaşların bu kürsüde bu teşebbüsü memnunlukla karşıladıklarını ifade etmeleri beni sevindirdi. Ben yalnız ne gibi zaruretlerle bu kanun teklifini huzurunuzda getirdiğimi izah edeceğim.

Malûmuâliniz evvelce memleketimizde her türlü piyango tertibi serbestti. 1926 yılında karşılığı nakit olarak piyango tertibi hakkı bir kanunla doğrudan doğruya Tayyare Cemiyetine, Türk Hava Kurumuna verildi. 1939 yılına kadar bu vaziyet devam ettikten sonra, Hükümet Meclisi Âliye getirmiş olduğu yeni bir kanun teklifiyle Türk Hava Kurumunun elindeki karşılığı nakit olarak piyango tertip işini alarak Millî Piyango İdaresini kurdu. Bu idare her hangi bir şekilde bir yıl zarfında istediği kadar piyango tertibinden menedilmiş değildir. Halen Millî Piyango İdaresi her ay keşide ettiği piyangoya ilâveten yılbaşı, 30 Ağustos, 23 Nisan ve 19 Mayıs gibi fevkalâde piyangolar tertip edebilir. Fakat bu kanun teklifini buraya getirmekteki zaruret, mevcut 3670 numaralı Kanunun 11 nci maddesidir. Madde aynen şöyledir: «Hazineye tevdi edilecek olan piyango sâfi hasılatı bir taraftan bütçeye irat, diğer taraftan Millî Savunma bütçesinin hava kısmı bütçesinin levazım ve teçhizatı harbiye faslına gelir kaydolunur.» Yani bu demektir ki, Millî Piyango İdaresine göçmenler için piyango tertibi işi verildiği takdirde bu idare bir piyango tertip etmiş olsa dahi bu kanun tadil edilmediği müddetçe, sâfi hasılatı doğrudan doğruya Millî Savunma bütçesi hava kısmına tahsisat kaydolunacaktır.

Bir arkadaşım, eşya piyangosu tertip edilebilir, dediler. Arkadaşlarım filhakika düşünmedim değil, fakat en ufak bir spor cemiyetlerinden siyasi partilerimize kadar tatbik edilen eşya piyangosu sistemi memlekette halk tarafından iyi karşılanmayan bir iş oldu. Halk arasında âdeta nefret uyandırdı, mütâaddit tehirlerle usanç verdi. Her kim eşya piyangosu alıyorsa, def'i belâ kabilinden aldığını gördüğüm içindir ki o yola gitmedim. Ancak bu hususta bir kanun mevcudiyeti beni huzurunuzda yeni bir kanun teklifi getirmeye mecbur etti. Esasen eşya piyangosu yapılmak istenilseydi böyle bir kanuna lüzum yoktu.

Şimdi ikinci noktaya geçiyorum : Mühim

meseleler ve memleket işleriyle meşgul olan ve bütçe müzakerelerine girmek üzere bulunan Meclisi âliyi bâzı arkadaşlarca hafif telâkki edilen bir piyango işi ile işgal ettiğimden dolayı hakikaten müteessirim. Fakat bunun saiki aslisi, İstanbul'da ve memleketin birçok köşelerinde son zamanlarda müşahidi olduğum acıklı vaziyetlerdir. İstanbul'da cami avlularında, şurada burada iskân edilmeye çalışılan ve yurdun şurasına burasına sevk edilen, halkın hamiyeti ile, idare âmirlerinin ve diğer memurların gayreti ile yerleştirilmeye çalışılan göçmenlerin hali hakikaten fecidir. Müstacelen paralar lâzımdır. Bunun bütçeden verilmesi ancak bize inşirah verir. Fakat işittiğime göre yeni yıl bütçesine ancak sekiz milyon lire tahsisat tefrik edilmek üzere imiş. Bu da ihtiyacı karşılayamaz. Millî Piyango İdaresiyle, yani piyango işlerini tedvir etmekte olan teknik elâmanlarla yaptığım temas ve şahsi etüdlerin neticesinde bu fevkalâde piyangonun yılbaşı piyangosu misal olarak ele alındığı takdirde en az üç milyon lira bir gelir temin edeceğini müşahede ettim. Bu üç milyon lira İskân Bütçesinin mahacirlere ait maddesine tahsisat olarak kaydedilecektir. Yani hakikat şudur ki, Devlet göçmenlere müs-

taael yardımları yapmakta formalite bakımından zorluk çektiğinden İskân Bütçesinin bir maddesi ile bu yardımı Kızılaya devretmektedir. Eğer Meclisi âli bugünlerde bu tasarımı kabul edecek olursa Mart ayı içinde yapılacak bir keşide ile en kısa bir zaman içinde en az üç milyon lira elde edilecek ve hepimizin biran evvel iskân edilmesini, ıstıraplarının dindirilmelerini istediğimiz göçmenlerimiz, bir bardak içinde bir damla olsa dahi bundan faydalanacaklardır. Mâruzatım bundan ibarettir. Bu kanunun kabul edilmemesi benim nazarımda birşey ifade eder: O da Meclisi âli tasarımı kabul etmediği takdirde bütçeden göçmenlere yardım için geniş bir tahsisat kabul edecek demektir. O da beni ancak sevindirir.

BAŞKAN — İstiklâl Harbi mâlûllerine verilecek para mükâfatı hakkındaki Kanuna verilen oy sayısı (266) dır. (266) kabul. Ret ve çekinse yoktur. Kanun kabul edilmiştir. İlgili Bakan bulunmadığı için kanun teklifinin müzakeresine gelecek Birleşimde devam etmek üzere 27 . XII . 1950 Çarşamba günü toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma saati : 18,19

İstiklâl Harbî Mâlûllerine verilecek para Mükâfatı hakkındaki Kanuna verilen oyların sonucu
(Kanun kabul edilmiştir.)

Üye sayısı : 487
Oy verenler : 266
Kabul edenler : 266
Reddedenler : 0
Çekinseler : 0
Oya katılmıyanlar : 204
Açık Mîlletvekillikleri : 17

[Kabul edenler]

AFYON KARAHİSAR

Abdullah Güler
Süleyman Kerman
Kemal Özçoban
Ali İhsan Sâbis
Salih Torfilli
Ahmed Veziroğlu

AĞRI

Celâl Yardımcı

ANTASYA

Hâmit Koray

ANKARA

Salâhaddin Âdil
Muhlis Bayramoğlu
Salâhattin Benli
Ömer Bilen
Hamdi Bulgurulu
Osman Şevki Çiçekdağ
Ramiz Eren
Muhlis Ete
Abdullah Gedikoğlu
Osman Talât İltekin
Talât Vasi Öz
Fuad Seyhun

ANTALYA

Fatin Dâlamaa
Ahmet Tekelioğlu
Ahmet Tokcuş

AYDIN

Namık Gedik
Şevki Hasmacı

BALIKESİR

Vacid Asena
Muzaffer Emiroğlu
Arif Kalıpsızoğlu
Ahmet Kocabıyıkoğlu
Sıtkı Yırcalı

BİLECİK

İsmail Aşkın
Keleş Mehmet Kurkut

BİTLİS

Muhtar Ertan

BOLU

Fahri Balen
Zuhuri Danışman
Mithat Dayınoğlu
Kâmil Kozak

Vahit Yöntem

BURDUR

Fethi Çelikbaş
Mehmet Özbey

BURSA

Selim Herkmen
Sadettin Karacabey
Halûk Şaman

Necdet Yılmaz

Ali Canib Yöntem

ÇANAKKALE

Bedi Enüstün
Emin Kalafat
İhsan Karasioğlu

ÇANKIRI

Kâzım Arar
Kemal Atakurt

ÇORUH

Ali Rıza Sağlar
Zihni Ural

ÇORUM

Sedat Baran
Şevki Gürses
Baha Koldas
Hüseyin Ortakçioğlu
Saip Özer
Hasan Ali Vural

Hakkı Yemenciler

DENİZLİ

Hüsnü Akgit

DIYARBAKIR

Yusuf Kâmil Aktuğ
Yusuf Azizoglu
Mustafa Ekinci

EDİRNE

Arif Altınalmaz
Mehmet Enginün
Hasan Osma

ELÂZİĞ

Abdullah Demirtaş
Suphi Ergene
Ömer Faruk Sanaç
Mehmet Şevki Yazman

Hâmit Ali Yöney

ERZİNCAN

Cemal Göneneç
Nahid Pekcan
Sabit Sağnoğlu
Ziya Soylu

ERZURUM

Rıfki Salim Burçak
Fehmi Çobanoğlu
Bahadır Dülger
Enver Karen
Rıza Topçuoğlu
Memiş Yazıcı
Mustafa Zeren

ESKİŞEHİR

Hasan Pınarcan
Abidin Petuoğlu
Galip Kınoğlu
Hamdi Bozbağ

Ali Naci Duyduk

Hayrettin Erkmən
Doğan Köymen
Mazhar Şener
Adnan Tüfekçioğlu

GÜMÜŞANE

Cevdet Baybura
Vasfi Mahir Kocatürk
Halit Zarbun

HATAY

Abdürrahman Melek
Celâl Sait Siren
Tayfur Sökmen
Hasan Reşit Tankut
Cavit Yurtman

İZEL

Hüseyin Fırat
Refik Koraltan
Aziz Köksal
Celâl Ramazanoğlu

İSPARTA

İrfan Aksu
Reşit Turgut

İSTANBUL

Ahmet Hamdi Başar
Fuad Hulusi Demirelli
Salih Fuad Keçeci
Fuad Köprülü
Adnan Menderes
Nazlı Tıbar
Ahmet Topçu
Celâl Türkgeldi
Sani Yaver

İZMİR

Avni Başman
Tarık Güreker
Vasfi Menteş

Halil Özyörük
Cemal Tunca
Ekrem Hayri Üstündağ
KARS

Fevzi Aktas
Lâtif Aküzüm
Sırrı Atalay
Mehmet Bahadır
Veyis Koçulu
Esat Oktay
Tezer Taşkıran
Hüsamettin Tugaç

KASTAMONU

Tahsin Coşkan
Galip Deniz
Sait Kantarel
Fahri Keçecioglu
Ahmet Keskin
Muzaffer Âli Mühtö
Hayri Tosunoğlu
Hamdi Türe

KAYSERİ

Fikri Apaydın
İsmail Berkok
Ali Rıza Kılıçkale
İbrahim Kirazoglu
Mehmet Özdemir
Yusuf Ziya Turgut

KIRKLARELİ

Şefik Bakay
Faik Üstün

KIRŞEHİR

Osman Bölükbaşı
Halil Sezai Erkut
Rifat Özdeş

KOCAELİ

Yeredoğ Kişioğlu

KONYA

Rifat Alabay
Hidayet Aydıner
Remzi Birand
Sıtkı Salim Burçak
Ömer Rıza Doğrul
Ali Rıza Ercan
Saffet Gürol
Tarık Kozbek

Murad Ali Ülgen
KÜTAHYA
Necdet Alkin
Yusuf Aysal
Besim Besin
Asım Gündüz
Ahmet Kavuncu
Süleyman Sururi Nasuh-
oğlu

MALATYA

Hüseyin Doğan
Mehmet Sadık Eti
Hikmet Fırat
Mehmet Kartal
Mehmet Kulu
Nuri Ocakçioğlu
Abdülkadir Özbay
Lütfi Sayman

MANİSA

Şemi Ergin
Refik Şevket İnce
Faruk İlker
Sudi Mihçioğlu
Kâzım Taşkent

MARAS

Abdullah Aytemiz
Salâhattin Hüdaiyoğlu
Mazhar Özsoy

MARDİN

Abdürrahman Bayar
Mehmet Kâmil Boran
Abdülkadir Kalav
Aziz Uras

MUĞLA

Yavuz Başer
Nuri Özsan

MUŞ

Hamdi Dayı
Ferit Kılıçlar

NİĞDE

Hâdi Arıbaş
Süreyya Dellaloğlu
Asım Doğanay
Fahri Köşkeroglu
Hüseyin Ülkü
Halil Nuri Yurdakul

ORDU

Refet Aksoy
Hüsnü Akyol
Naşit Fırat
Zeki Mesut Sezer
Hamdi Şarlan
Atıf Topaloğlu

RİZE

İzzet Akçal
Kemal Balta
Mehmet Fahri Mete
SAMSUN
Haşım Alişan
Tevfik İleri
Şükrü Uluçay
Hasan Fehmi Ustaoglu

SEYHAN

Remzi Oğuz Arık
Arif Nihat Asya
Tevfik Coşkun
Yusuf Ziya Eker
Reşad Güçlü
Salim Serçe
Cezmi Türk

SİİRD

Baki Erden
Mehmet Daim Sualp
Cemil Yardım
SİNOB

Cevdet Kerim İncedayı
Nuri Sertoğlu
Muhit Tümerkan

SİVAS

Ercüment Damalı
İbrahim Duygun
Şevki Ecevit
Nurettin Ertürk
Sedat Zeki Örs
Bahattin Taner
Hüseyin Yüksel

TEKİRDAĞ

Hüseyin Bingül
Zeki Erataman
Şevket Mocan
Yusuf Ziya Tuntaş

TOKAD

Sıtkı Ataç
Zihni Betil
Ahmet Gürkan
Hamdi Koyutürk
Muzaffer Önal
Mustafa Özdemir

TRABZON

Salih Esad Alperen
Naci Altuğ
Faik Ahmed Barutçu
Saffet Baştımaz
Cemal Reşit Eyüboğlu
Tevfik Koral
Hamdi Orhon
Hasan Saka
Mustafa Reşit Tarak-
çioğlu

TUNCELİ

Cahid Zamangil
Hıdır Aydın
Hasan Remzi Kulu

URFA

Necdet Acanal
Feridun Ayalp
Ömer Cevheri
Feridun Ergin
Hasan Oral
Celâl Öncel
Reşit Kemal Timuroğlu

VAN

İzzet Akın
Ferid Melen
Kâzım Özalp

YOZGAD

Niyazi Ünal Alçılı
Avni Doğan
Fuat Nizamoğlu
Hasan Üçöz

ZONGULDAK

Yunus Muammer ala-
kant
Abdürrahman Boyacı-
giller
Cemal Kıpçak

[Oya katılmayanlar]

AFYON KARAHİSAR

Bekir Oynaganlı
Avni Tan
Gazi Yiğitbaşı

AGRI

Kasım Küfrevi
Halis Öztürk

AMASYA

Kemal Eren
İsmet Olgaç
Cevdet Topçu

ANKARA

Sadri Maksudi Arsal
Dağistan Binerbay
Mümtaz Faik Fenik
Hâmid Şevket İnce
Seyfi Kurtbek (Bakan)
Cevdet Soydan

ANTALYA

Nazifi Şerif Nabel
Burhanettin Onat
Akif Sarıoğlu
İbrahim Subaşı

AYDIN

Etem Menderes
A. Baki Ökdem

BALIKESİR

Salâhaddin Başkan
Esat Budakoğlu
Müfit Erkuyumcu
Enver Gürelî
Ali Fahri İşeri
Yahya Pelvan

Muharrem Tunçay

BİLECİK

Talât Oran

BİNGÖL

Feridun Fikri Düşünsel
Mustafa Nuri Okçuoğlu

BİTLİS

Salâhaddin İnan (İ.)

BOLU

Mahmut Güçbilmez
İhsan Gülez

BURDUR

Mehmet Erkazancı

BURSA

Halil Ayan

Raif Aybar
Selim Ragıp Emeç
Agâh Erozan
Hulûsi Köymen (Bakan)
Mithat San

ÇANAKKALE

Kenan Akmanlar
Süreyya Endik
Nihat İyriboz (Bakan)
Ömer Mart

ÇANKIRI

Celâl Boynuk
Kenan Çıgman
Celâl Otman

ÇORUH

Mecit Bumin
Abbas Gigin
Mesud Güney (İ.)

ÇORUM

Ahmet Başbüyük
DENİZLİ

Fikret Başaran
Ali Çobanoğlu
Mustafa Güleügil
Fikret Karabudak
Eyüp Şahin

Refet Tavashioğlu
DIYARBAKIR

Ferit Alpiskender
M. Remzi Bucak
Nâzım Önen
Kâmil Tayşî (İ.)

EDİRNE

Cemal Göprülü
Rükneddin Nasuhioğlu
(Bakan)

ERZİNCAN

Şemsettin Günaltay

ERZURUM

Said Başak
Sabri Erduman
Emrullah Nutku

ESKİŞEHİR

Muhtar Başkurt
Ali Fuad Cebesoy
Kemal Zeytinoğlu (Ba-
kan)

GAZİANTEP

Ekrem Cenani
Samih İnal
Süleyman Kuranel
Ali Ocak
Cevdet San
Salâhaddin Üntü (İ.)

GİRESUN

Tahsin İnanç
Arif Hikmet Pamukoğlu

GÜMÜŞANE

Halis Tokdemir
Kemal Yörükoğlu

HAKKÂRİ

Selîm Seven (İ.)

HATAY

Abdullah Cilli

İÇEL

Halil Atalay (İ.Ü.)
Salih İnankur
Şahap Tol

İSPARTA

Said Bilgiç
Kemal Demiralay
Tahsin Tola

İSTANBUL

Enver Adakan
Salamon Adato
İhsan Altınel
Celâl Bayar (Cumhur-
başkanı)
Nihad Reşad Belger

Mithat Benker
Faruk Nafiz Çamlıbel
Bedri Nedim Göknîl
Ahilya Moshos
Mükerrem Sarol
Fahrettin Saymer
Mithat Sözer
Füruzan Tekil
Andre Vahram Bayar
Hüsnü Yaman
Senihi Yürüten

İZMİR

Halide edib Adıvar
Mehmet Aldemir
Cihad Baban
Behzat Bilgin

Muhiddin Erener
Sadık Giz
Necdet İncekara
Osman Kapani
Abidin Tekön
Zühtü Hilmi Velibese
(Bakan)

KARS

Abbas Çetin
Hüseyin Cahit Yalçın

KASTAMONU

Şükrü Kerimzade
Rifat Taşkın

KAYSERİ

Emin Develioğlu
Kâmil Gündes (İ.Ü.)
Suad Hayri Ürgüblü

KIRKLARELİ

Mahmut Erbil (İ.)
Fikret Filiz
Sıtkı Pekkip

KOCAELİ

Ethem Vassaf Akan
Ekrem Alican
Ziya Atıç
Hamdi Başak
Salih Kalemcioglu (İ.)
Mümtaz Kavalcioğlu
Saim Önhon
Lütfi Tokoğlu
Hüsnü Tür kand
Mehmet Yılmaz

KONYA

Abdürrahman Fahri
Ağaoğlu (İ.)
Kemal Ataman
Ziya Barlas
Abdi Çilingir
Ziyad Ebuzziya
Muammer Obuz
Himmet Ölçmen
Umran Nazif Yiğiter

KÜTAHYA

Hakkı Gedik
Ahmet İhsan Gürsoy
Remzi Koçak
İhsan Şerif Özgen (İ.Ü.)

MALATYA

Esat Doğan (İ.)
İsmet İnönü
Şefik Tugay

MANİSA

Samet Ağaoglu (Bakan)
Adnan Karaosmanoğlu
Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu
Muzaffer Kurbanoglu
Nafiz Körez
Hamdullah Suphi Tanrı-
över (İ.)

Muhtlis Tümay**MARAŞ**

Ahmet Bozdağ
Ahmed Kadoğlu
Nedim Ökmen
Remzi Öksüz

MARDİN

Rıza Erten (İ.)

Cevdet Öztürk
Kemal Türkoğlu

MUĞLA

Cemal Hüenal (İ.)
Zeyyat Mandalinci
Nadir Nadi

NİĞDE

Necip Bilge
Ferit Ecer

ORDU

Feyzi Boztepe
Yusuf Ziya Ortaç

RİZE

Osman Kavrakoğlu

Ahmet Morgil

Zeki Rıza Sporel

SAMSUN

Naci Berkman
İsmail Işın (İ.)
Firuz Kesim

Muhittin Özkefeli

Ferid Tüzel

Hâdi Uzer

SEYHAN

Zeki Akçalı

Sedat Barı

Mahmut Kibaroglu

Sinan Tekelioğlu

SIİRD

Şefik Türkoğlu

SİNOB

Server Somuncuoğlu

Ali Şükrü Şavlı

SİVAS

Nâzım Ağacıoğlu

İlhan Dizdar

Halil İmre

Rifat Öçten

TEKİRDAĞ

İsmail Hakkı Akyüz

TOKAD

Fevzi Çubuk

Halık Ökeren

Nuri Turgut Topcuoğlu

TRABZON

Mahmut Goloğlu

Süleyman Fehmi Ka-
laycioğlu

YOZGAD

Faik Erbaş (İ.)

Yusuf Karshoğlu (İ.)

Hâşim Tathoğlu (İ.)

ZONGÜLDAK

Fehmi Açıksöz

Hüseyin Balık (İ.)

Suat Başol

Ali Rıza İncealemdar-
oğlu

Avni Yurdabayrak

[Açık Milletvekillikleri]

Aydın	3	Çanakkale	1	İstanbul	2	Sivas	1
Balıkesir	1	Denizli	1	İzmir	1	Zonguldak	1
Bilecik	1	Eskişehir	1	Kırşehir	1		—
Bursa	1	Gümüşane	1	Muğla	1		17

S. Sayısı : 24

Konya Milletvekili Saffet Gürol'un, Göçmen Piyangosu tertibi hakkında Kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe Komisyonları raporları (2/36)

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Bulgaristan'ın Milletlerarası taahhütleri, hukuk kaidelerini, insanlık haklarını çiğniyerek Bulgaristan'lı ırkdaşlarımıza reva gördüğü ezizet ve işkenceler malûmdur. Bilhassa Kışın gelmek üzere olduğu bir mevsimde ve kısa bir zaman içinde yüz binlerce ırkdaşımızı tehçire kalkışmaları ve bunu kısmen tatbika da geçmiş bulunmaları bütün Türklerin kalbini sızlatmakla kalmamış, dünyanın da dikkatini çekmiş bulunmaktadır.

Hükümetimizin beynelmilel kaidefere, hukuk esaslarına, devletler hukuku prensiplerine ve Bulgaristan'la aramızdaki anlaşmanın sarıh hükümlerine dayanarak akli, mantiki ve hukuki cevaplarının Bulgaristan'ın nasıl hiçe sayıldığı malûmdur. Fiiili vaziyet yüz binlerce ırkdaşımızın kısa bir zamanda yuvalarından alınıp hudut harici edileceklerini göstermektedir.

Hükümetimizin bu vaziyeti büyük bir dikkat ve alâka ile takip ettiği, göçmen yurtdaşlarımızın en kısa zamanda iskânı ve müstahsil hale getirilmeleri için bütçeye gerekli tahsisatı koyacağı tabiidir.

Milyonları aşacağı bu tahsisatın yetmiyeceği de bir hakikattir. İşte bu düşünce ile bir göçmen piyangosu ihdası ve hâsılâtının bütçeye gelir kaydiyle göçmenlerin iskân işlerine tahsisi uygun görülmüştür.

Filhakika Türk Milletinin uluvvü cenabına, şefkatine hitap eden bu göçmen piyangosundan, mevcut Millî Piyango neticelerine göre 4 milyon liraya yakın bir sâfi hasılat elde edileceği umulmaktadır.

Ancak bu Millî teşebbüsün tam mânasiyle muvaffak olabilmesi için hususi bir itinaya ihtiyaç gösterilmesi muhakkak bulunduğundan bu işin tertip, tanzim ve geniş mikyasta reklâm işlerinin Millî Piyangoya verilmesi yerinde olacaktır.

Millî Piyango İdaresinin yıllık gider bütçesi, şimdiye kadar yapılması mütat olan aylık ve fevkalâde piyangoların giderlerine göre hesaplanıp tesbit edildiği için, göçmen piyangosu masraflarının İdarenin normal gider bütçesine konulan ödeneklerle karşılanamayacağı tabiidir. Bu piyangonun geliri karşılık tutulmak suretiyle lüzumlu görülecek harcamaları yapmak üzere Millî Piyango Yönetim Kuruluna yetki verilmiştir.

Normal gider bütçesi dışında yapılacak bu harcamaları idare kesinhesap cetvellerinde ayrıca gösterecektir.

Göçmen piyangosundan beklenen en iyi neticenin istihsal edilebilmesi için, mütat faaliyet ve mesailer dışında çalışmak mecburiyetinde kalacak olan Millî Piyango İdaresi memur ve hizmetlilerine maddi bir unsurla da teşvikte fayda görülmüş bu piyangoya ait işlerin tertip ve tanziminde ve hüsnü idaresinde üstün gayret ve başarısı görülenlere Millî Piyango Yönetim Kurulu kararıyle en çok iki maaş nispetinde ikramiye verileceği hakkında tasarıya hüküm konulmuştur.

3670 sayılı Kanun Türkiye'de karşılığı nakit olmak üzere piyango tertibi hakkını Millî Piyango İdaresine hasretmiştir.

Karşılığı nakit olan göçmen piyangosunun tertibi için istisnai olarak ilişik kanun tasarısı hazırlanmıştır.

Saygılarımla.

Konya Milletvekili
Saffet Gürol

Maliye Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Maliye Komisyonu

Esas No. 2/36

Karar No. 8

2 . XII . 1950

Yüksek Başkanlığa

Konya Milletvekili Saffet Gürol tarafından hazırlanıp komisyonumuza havale buyrulan göçmen piyngosu tertibine dair kanun teklifi, teklif sahibi, Maliye Bakanlığı temsilcisi ve Millî Piyango Genel Müdürü hazır bulundukları halde incelendi.

Teklifin tümü üzerinde müzakere açılarak mütalâası sorulan Maliye Bakanlığı temsilcisi, yeni bir piyngonun, istisnai de olsa Millî Piyango hasılatını azaltması muhtemel olduğundan, Bakanlığın teklifin kanuniyet kesbetmesine taraftar olmadığını beyan etti. Gerek teklif sahibi ve gerekse Millî Piyango Genel Müdürü bu mütalâanın vârit olmadığını, yüksek ikramiyeli keşidelerden sonra piyango biletleri satışının bilâkis arttığı müşahede olduğunu ileri sürmeleri ve bu ciheti mübeyyin rakamlar zikretmeleri üzerine, teklifin tümü ekseriyetle kabul edilerek maddelerin görüşülmesine geçildi.

Birinci maddenin müzakeresi sırasında göçmen piyngosu muamelâtı ile ikramiye ve amortillerin vergi ve resim muafiyetlerinin tasrihi istemiş ise de, maddede «3670 sayılı Kanun hükümleri dairesinde» ibaresi mevcut olduğuna göre, mezkûr kanunun vergi ve resim muafiyetine dair olan 9 ncu maddesinin göçmen piyngosu işinde tatbik olunacağı tabii görülerek böyle bir kaydın konulmasına lüzum görülmemiş ve madde aynen kabul edilmiştir. İkinci madde de aynen kabul edilmiş, üçüncü maddedeki «en çok iki maaş» ibaresinin «en çok bir maaş» şeklinde değiştirilmesine ekseriyetle ve dördüncü maddenin ise «Bu piyngodan elde

edilecek sâfi hasılat bir taraftan Gelir Bütçesine irat, diğer taraftan 1951 yılı Tarım Bakanlığı Bütçesinde göçmenlerin iskânı ile ilgili bölümlere ödenek kaydedilir» şeklinde yazılması na ittifakla karar verilmiştir.

5 ve 6 ncı maddeler aynen kabul edildikten sonra teklif tadilleri ile tasvip olunmuştur. Havalesi gereğince Bütçe Komisyonuna verilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Maliye Komisyonu Başkanı

Rize

Göçmen piyngosu bir dernek veya menafii umumiyeye hâdim cemiyetlerden biri tarafından karşılığı eşya gösterilmek suretiyle kanun çıkarılmasına lüzum bulunmaksızın yapılması mümkün olduğu cihetle 3670 numaralı Kanunun istisnai bir kanunla ihlâl edilmemesi mütalâasındayım.

İzzet Akçal

Sözcü

Giresun

Hayrettin Erkmen

Diyarbakır

M. R. Bucak

Konya

U. N. Yiğiter

Samsun

Ş. Uluçay

Trabzon

Tevfik Koral

Kâtip

Zonguldak

Fehmi Açıksöz

Kırşehir

Komisyon Başkanının mütalâasına iştirak ederim

H. S. Erkut

Malatya

Esat Doğan

Sivas

Ş. Ecevit

Yozgad

Fuat Nizamoğlu

Bütçe Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Bütçe Komisyonu
Esas No. 2/36
Karar No. 12

20 . XII . 1950

Yüksek Başkanlığa

Konya Milletvekili Saffet Gürol'un göçmenler yararına Millî Piyango İdaresi tarafından bir keşide tertibi hakkındaki Kanun teklifi Maliye Komisyonu raporiyle birlikte komisyonumuza havale buyurulmuş ve Maliye ve Tarım Bakanlarıyla Millî Piyango Müdürü hazır bulundurulularak yapılan müzakere neticesinde:

Bulgaristan Hükümetinin anî bir kararla ihdas etmiş olduğu son durum muvacehesinde Hükümetin mühim bir göçmen dâvasıyla karşı, karşıya geldiği ve cari bütçede bu dâvanın halline yeter tahsisat bulunmadığı ve göçmen işleriyle uğraşmakta olan Toprak ve İskân Genel Müdürlüğünün hayır müesseseleriyle elele vererek sarfettiği gayretlerin, maddi imkânsızlıklar muvacehesinde nihayete ermek üzere olduğu, Tarım Bakanı tarafından izah edilmekle, kanun teklifinin kabulüyle elde edilecek 2,5 - 3 milyon lira arasında bir meblâğın göçmen dâvasını tamamen halletmemekle beraber girişilen hizmetlerin devamını temin hususunda büyük bir ferahlık yaratacağı teslim olunmuş ve:

I - Bu kanunun kabulüyle Millî Piyango gelirinde her hangi bir azalma olması ihtimali üzerinde izhar olunan endişelerin hakikata uygunluk derecesini tahmin mümkün olmayıp, bilâkis Millî Piyango İdaresi hesaplarında fevkalâde keşideleri takip eden âdi keşidelerin daha çok hasılat sağladığı görülmekle, bu yoldaki mütalâalar musip bulunmamıştır.

II - Bu kanun teklifi ile istihsali düşünülen neticeye; teklifin eşya piyangosu haline ifrağı suretiyle varılmasını ileri süren mütalâa şeklinin de, eşya piyangosu mefhumunun memleket umumi efkârında itibarını kaybetmiş bulunması hasebiyle kabule şayan olmadığı anlaşılmış ve kanun teklifinin esas itibarıyla kabulü uygun görülmüştür.

Aneak maddeler üzerine yapılan müzakere neticesinde; bu kanuna haddizatında yeni bir piyango ihdas ve teşkili mahiyetinde olmayıp, karşılığı nakit olarak piyango tertibi hakkını 3670 sayılı Kanunla ve munhasıran kaydıyla

iktisap etmiş bulunan Millî Piyango İdaresine bir defaya mahsus olmak üzere istisnaen bir göçmen keşidesi tertibi ve bunun hasılatının Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü bütçesinin ilgili bölümüne ödenek kaydını temin hususunda salâhiyet itası mahiyetinde tezahür ettiğinden kanun başlığının bu muhtevaya uygun olarak (göçmenler menfaatine bir keşide tertibi için Millî Piyango İdaresine yetki verilmesi hakkında kanun tasarısı) şeklinde yazılması kabul edilmiştir.

Birinci maddeye gelince : Teklifte (Bulgaristan'dan gelen) diye bir kayıt vardır.

Bu kayıt muhafaza olunursa göçmenler arasında Bulgaristan'dan başka bir memleketten belki daha feci şartlar altında gelmiş buluncakların bu keşide hasılatından istifade etmeleri mümkün olmayacaktır. Tatbikatta mahzurlar tevhit edeceği şüphesiz görülen (Bulgaristan'dan gelen) kaydı kaldırılmış ve metin;

I - Hasılatı göçmenlerin iskânlarına sarfedilmek üzere Millî Piyango İdaresi tarafından, 3670 sayılı Kanun hükümleri dairesinde ve bir defaya mahsus olmak üzere göçmenlere yardım keşidesi tertip edilir - şeklinde kabul olunmuştur.

Birinci maddenin bu şekli karşısında ikinci madde lüzumsuz kaldığından bunun çıkarılması uygun görülmüştür.

Üçüncü maddenin memur ve hizmetlilere ikişer maaş ikramiye temin eden fıkrası milletin hamiyetine müracaat olunan bir mevzuda memurlara ikramiye tevzii suretiyle bir tezat yaratmakta olduğundan ve Millî Piyango İdaresi memurlarının esasen bu piyango adedle mukayyet olmıyan bütün keşidelerinde çalışmalarını vazifeleri icabı bulduğundan isabetsiz telâkki edilmiş ve çıkarılarak, maddeye:

II - Keşidenin gelirinden karşılanmak üzere, bu keşidenin lüzumlu masraflarını yapmaya Millî Piyango İdaresi yetkilidir.

Şekli verilmek suretiyle ikinci madde olarak kabul edilmiştir.

Dördüncü maddenin biraz daha sarih bir

şekil alması uygun görülmüş ve iskân işleriyle vazifeli bulunan makamın tasrihi suretiyle metin :

III - (Bu keşideden elde edilecek sâfi hasılat bir taraftan gelir bütçesine irat, diğer taraftan Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü Bütçesinin ilgili bölümüne ödenek kaydedilir) şeklinde üçüncü madde olarak yeniden kaleme alınmıştır.

Beşinci madde dördüncü madde olarak ayrıla kabul edilmiştir.

Tasarımın gerek Milli Piyangoya bir keşide eklmesi ve gerekse hasılatının bütçeye gelir ve gider kaydı bakımından yalnız Maliye Bakanını ilgilendirdiğinden tasarımın altıncı maddesi buna göre düzeltilmiş ve beşinci madde olarak kabul edilmiştir.

Göçmen ve iskân işinin çok eski yıllardan beri memleketimizin içtimai bünyesinde yer almış esaslı bir memleket dâvası bulunduğunu ve bunun geçirdiği türlü değişiklikler ve idari tedbirler, arasında kâh umum müdürlük, kâh nezaret gibi makamlara bağlanmak suretiyle zamanın telkin ettiği ihtiyaç ve zaruretlere göre hareket edilmek istenildiği halde konunun hiçbir vakit prensipleri vaz'edilememiştir.

Önümüzde yine mühim ve muazzam bir mevzu halinde büyümekte olan bu dâvayı katî esaslara bağliyacık tedbir ve kararların süratle alınması hakkındaki temennimizin raporumuzda belirtilmesini faydalı telâkki etmekteyiz.

Yukarda izah edilen esaslar dairesinde yeniden tanzim edilen kanun tasarısı Kamutayın onayına arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Başkan V.	Kâtip
İstanbul	Burdur	Bursa
E. Adakan	Muhallifim	H. Şaman
	F. Çelikbaş	
Ankara	Çanakkale	Diyarbakır
Muhallifim	Muhallifim	M. İkinci
M. Bayramoğlu	K. Akmanlar	

Eskişehir	Giresun	Hatay
A. Potuoğlu	Muhallifim	C. S. Siren
	M. Şener	
İstanbul	İstanbul	İstanbul
Muhallifim	F. Sayımer	C. Türkgeldi
A. H. Başar		
İzmir	Kastamonu	Kırklareli
B. Bilgin	T. Coşkan	Muhallifim
		Ş. Bakay
Konya	Konya	Malatya
R. Birand	M. A. Utgen	M. S. Eti
Rize	Seyhan	Sivas
O. Kavrakoğlu	Muhallifim	H. İmre
	Dr. S. Barı	
Trabzon		Urfa
S. F. Kalaycıoğlu		Muhallifim
		Doç Dr. F. Ergin

Van

Milli Piyango Kanunu keşideler sayısını tahdit etmemiştir. Hükümet keşidelerin sayısını lüzumu halinde artırabilir.

Bu yol açık olduğuna göre ayrıca bir kanun tedvinine ihtiyaç yoktur.

F. Melen

Kanun teklifi bir defaya mahsus olmak üzere göçmenler yararına bir piyango keşidesi için Hükümete salâhiyet verilmesi ve karşılığının bütçeye tahsisat olarak konmasına taallük etmektedir. Bu hususta ayrı bir kanun tedvinine lüzum yoktur. Çünkü Hükümet böyle bir piyango tertibine salâhiyetlidir ve bunu düşünerek göçmenler için bütçeye koyduğu tahsisatı çoğaltabilir. Esasen senesi içinde bütçeye taallük eden kanuni hükümlerin Bütçe Kanununa komması kanunlar ve teamüller icabıdır. Bu itibarla kanunun reddi gerektiği fikrindeyiz.

Urfa	İstanbul
Dr. Feridun Ergin	A. Hamdi Başar
Seyhan	Trabzon
Dr. Sedat Barı	C. Reşit Eyüboğlu

**KONYA MİLLETVEKİLİ
SAFFET GÜROL'UN
TEKLİFİ**

*Göçmen Piyangosu Tertibi
hakkında Kanun*

MADDE 1. — Hasılatı Bulgaristan'dan gelen göçmenlerin iskânına tahsis edilmek üzere; 3670 sayılı Kanun hükümleri dairesinde ve fakat istisnaen bir defaya mahsus olarak bir (Göçmen Piyangosu) tertip edilir.

MADDE 2. — Bu piyango- nun tertip ve çekilişi Millî Piyango İdaresi tarafından yapılır.

MADDE 3. — Bu piyango- nun gelirini karşılık tutarak lüzumlu giderleri yapmaya ve üstün gayret ve başarısı görülen memur ve hizmetlilere en çok iki maaş nispetinde ikramiye vermeye Millî Piyango Yönetim Kurulu yetkilidir.

MADDE 4. — Bu piyango- dan elde edilecek sâfi hasılat bir taraftan gelir bütçesine irat, diğer taraftan Tarım Bakanlığı Bütçesinde açılacak hususi bir bölüme ödenek kaydedilir.

MADDE 5. — Bu kanun yayımı tarihinden muteberdir.

MADDE 6. — Bu kanunun yürütülmesine Bakanlar Kurulu memurdur.

**MALİYE KOMİSYONUNUN
DEĞİŞTİRİŞİ**

*Göçmen Piyangosu Tertibi
hakkında Kanun*

MADDE 1. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu piyango- nun gelirini karşılık tutarak lüzumlu giderleri yapmaya ve üstün gayret ve başarısı görülen memur ve hizmetlilere en çok bir maaş nispetinde ikramiye vermeye Millî Piyango Yönetim Kurulu yetkilidir.

MADDE 4. — Bu piyango- da elde edilecek sâfi hasılat bir taraftan gelir bütçesine irat diğer taraftan 1951 yılı Tarım Bakanlığı Bütçesinde göçmenlerin iskânı ile ilgili bölümlere ödenek kaydedilir.

MADDE 5. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 6. — Aynen kabul edilmiştir.

**BÜTÇE KOMİSYONUNUN
DEĞİŞTİRİŞİ**

Göçmenler menfaatine bir keşide tertibi için Millî Piyango İdaresine yetki verilmesi hakkında Kanun tasarısı

MADDE 1. — Hasılatı göçmenlerin iskânlarına sarfedilmek üzere, Millî Piyango İdaresi tarafından, 3670 sayılı Kanun hükümleri dairesinde ve bir defaya mahsus olmak üzere göçmenlere yardım keşidesi tertip edilir.

MADDE 2. — Bu keşidenin gelirinden karşılanmak üzere keşidenin lüzumlu masraflarını yapmaya Millî Piyango İdaresi yetkilidir.

MADDE 3. — Bu keşideden elde edilecek sâfi hasılat bir taraftan gelir bütçesine irat diğer taraftan Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü Bütçesinin ilgili bölümüne ödenek kaydedilir.

MADDE 4. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 5. — Bu kanunu, Maliye Bakanı yürütür.

Bingöl Milletvekilliklerine seçilen Feridun Fikri Düşünsel ve Mustafa Nuri Okçuoğlu'nun seçim tutanakları hakkında Tutanakları İnceleme Komisyonu raporu (3/35)

Tutanakları İnceleme Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Tutanakları İnceleme Komisyonu

Esas No. 3/35

Karar No. 39

21 . XII . 1950

Yüksek Başkanlığa

Bingöl Milletvekilliklerine seçilen Feridun Fikri Düşünsel ve Mustafa Nuri Okçuoğlu'nun seçim tutanaklarına yapılan şikâyet Komisyonumuz tarafından tetkik edilmiş ve bu şikâyetin :

1. Şiddetli idari baskı yapıldığı,
2. İki seçim sandığının suya atıldığı,
3. Bazı sandıklardan atılan D. P. adaylarına ait pusulaların imha edildiği,
4. D. P. ye meyyal bâzi muhtarlardan seçimden evvel muhtarlık müdürlerinin alındığı,
5. Bazı sandık memurlarının bilâ sebep vazifelerine nihayet verildiği kısımları ehemmiyetli görülerek tahakkuku halinde seçimin neticesine müessir olacağı kuvvetle muhtemel görülmüş ve ihbarın mahallinde tahkikına karar verilmiştir.

Tahkik heyeti olarak mahallinde tahkikat yapan Kars Milletvekili Sırrı Atalay, Malatya Milletvekili Mehmet Kartal ve Kütahya Milletvekili Süleyman Süruri Nasuhoğlu'nun tanzim ettikleri rapor Komisyonumuzun 7 . XII . 1950 günlü Oturumunda tetkik edilmiştir.

Rapor mümzilerinden Milletvekili Sırrı Atalay ve Mehmet Kartal şikâyeti vârit görmemiş ve diğer mümzi Süleyman Süruri Nasuhoğlu ise rapora muhalif kalarak valinin bütün şiddet tedbirlerine baş vurduğu ve maiyetindeki memurları Halk Partisi âmaline çalıştırdığını yapılan tahkikata dayanılarak zikretmiştir.

Komisyonumuz, raporu okumuş ve rapor mümzilerinden Sırrı Atalay ve Süleyman Süruri Nasuhoğlu'nun mütalâalarını da dinlemiştir.

Yapılan müzakere ve tartışma sonunda :

Valinin Halk Partisi lehinde idari baskı yap-

tığı intibai tevellüt etmiş ise de çeşitli şekillerde yapıldığı söylenen bu idari baskının ne dereceye kadar seçimin neticesine müessir olduğu hakkında malûm ve müspet bir kanaat peyda ettiğini kanunen tâyin ve tesbit etmek mümkün görülmemiş ve şikâyetnamede yazılı diğer sebepler de tahkikat neticesiyle sabit görülemediğinden bahsi geçen her iki milletvekiline ait tutanakların onanması gerektiği mütalâa ve neticesine ekseriyetle varılmıştır.

Yüksek tasvibinize arz olunur.

Tutanakları İnceleme
Komisyonu Başkanı

Afyon K.

Muhalif

K. Özçoban

Afyon K.

A. Güler

İmzada bulunamadı

Erzincan

C. Gönenç

Kırşehir

H. S. Erkut

Ordu

Z. M. Sezer

Trabzon

H. Orhon

Burdur

M. Özbey

İstanbul

E. Adakan

Kütahya

Muhalif

R. Koçak

İmzada bulunamadı

Ordu

H. Şarlan

Van

K. Özalp

Sözcü

İçel

H. Fırat

Edirne

C. Köprülü

Kars

E. Oktay

Niğde

F. Ecer

Trabzon

T. Koral

Yozgad

A. Doğan

Muhalefet serhi

Kısaca : Bütün hususiyetleriyle tam bir hukuk dâvası karşısında bulunmaktayız.

Bir usul kanunu olan 4545 sayılı Millet-

vekilleri Seçimi Kanunu ile millet idaresinin tam ve kâmil tecellisinin sağlanması istendiğine göre hâdisede bu cihetin temin edilip edilmediğinin aranması lâzımdır.

Komisyunun ilk tahkikatı ve Yüksek Meclisin bundan evvelki kararı ile de aranan yukardaki gayenin temini idi. Bu sebeplerdir ki hâdisenin mahallinde tetkikine Yüksek Meclisce karar verilmiştir.

Tahkikatta daima iki noktaya aranmakta ve bunların mevcudiyetinin serbest iradenin tesis ve tecellisine mâni olup olmadığı teemmül olunmaktadır.

A) Umumi mânada tazyik, tehdit ve saire gibi baskı namı altında toplanan sebepler;

B) Muhtelif şekillerde tezahür eyliyen münterit vakıalar;

Bingöl seçimlerinde yukarda zikri geçen her iki sebep de mevcut ise de daha ziyade birinci halin yani (Baskının) seçimlere müessir bulunduğu iddia olunmakta idi.

Baskının muhtelif şekillerde ve mütaadit yerlerde vali, komutan, nahiye müdürü, jandarmalar marifetiyle yapıldığı 60 sayfadan fazla tutan tahkikat evrakı münderecatı ve dinlenen 90 kadar şahidin 50 den fazlasının katî ifade ile beyan ettikleri şahadetleri

muhteviyatı ile sabit olduğu bir hakikattır.

Şu hale göre şeklen bir temsil ve vekâlet müessesesinin tahakkuk ve tezahüründen ibaret olan ve Millî iradenin tecellisini gaye eden Milletvekili Seçimi Kanununun Bingöl'de ihlâl olduğu meydana çıkar.

Tazyik ve baskının neticeye tesir edip etmediğini baskının nevi, mahiyeti, ika olduğu mahal ve şahıslara göre düşünerek sonunu takdir Yüksek Meclisindir. Ancak : hâdiseyi boş bir vehimden ibaret telâkki ettiğimiz takdirde aday Feridun Fikrinin kendisini Genç istasyonunda Vali Naci Rollas'a karşılatırması Tümgeneralin subaylara bizzat rey dağıtması, nahiye müdürlerinin ve jandarmaların uluorta konuşmalarının niçin yapıldığı izahtan müstağni kalır.

Hukukta ulus kanunlarına riayetsizlikte muamelenin noksanlığını intaç eder. Bingöl seçimlerinde kanunun âmir hükümlerine riayet olunmadığı cihetle Feridun Fikri ile Mustafa Okçuoğlu'nun mazbatalarının reddine karar verilmesi kanaatindeyiz.

Afyon K.
K. Özçoban
Gümüşane
H. Tokdemir

Konya
T. Kozbek
Zonguldak
A. Yurdabayrak